

LÕPPRAPORT

Ettevõtete ressursitõhususe meetme tegevuste „Jäätmete ringlussevõtu toetamine” ning „Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine“ tulemuslikkuse ja mõju hindamine

Tellijaja andmed

Keskonnaministeerium (registrikood 70001231)
Narva mnt 7a, 15172 Tallinn

Töövõtja andmed

Civitta Eesti AS (registrikood 11092241)
Lõõtsa 8, 11415 Tallinn
Riia 24a, 51010 Tartu

Käesoleva töö eesmärk oli anda hinnang Euroopa Liidu struktuuritoetuse perioodi 2014-2020 meetme „Ettevõtete energia- ja ressursitõhusus” (edaspidi „Ettevõtete ressursitõhusus”¹) tegevuste 4.3.5. „Jäätmete ringlussevõtu toetamine” ning 4.3.6. „Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine” tulemuslikkusele ja mõjule. Hindamise vajadus tulenes sellest, et Euroopa Liidu struktuuritoetuse perioodil 2014–2020 näeb Ühissätete määruse (ÜSM) artikkel 56 ette vähemalt korra programmiperioodi jooksul kõigi prioriteetsete suundade tulemuslikkuse ja mõju hindamist.

Projekti finantseeriti Euroopa Liidu ÜF ja ERF vahenditest projekti nr 2014-2020.13.01.16-0007 „Keskonnaministeeriumi tehniline abi” raames.

Analüüsi viis Keskonnaministeeriumi tellimusel läbi Civitta Eesti AS perioodil märts 2021 kuni oktoober 2021. Töö teostamisel osalesid Civitta Eesti AS poolt: Piia Viks-Binsol, Agnes Kask, Madis Bachmann, Maarja Sau, Anastasija Rammul, Veeli Oeselg.

Autorid tänavad kõiki intervjuudes osalenuid ning Keskonnaministeeriumi ja Sihtasutuse Keskonnainvesteeringute Keskus spetsialiste igakülgse toe ja abi eest hindamise läbiviimisel.

¹ Vastavalt Keskonnaministri 22. veebruari 2018. a määruses nr 8 „Toetuse andmise tingimused meetme „Ettevõtete energia- ja ressursitõhusus” tegevuste „Jäätmete ringlussevõtu toetamine” ning „Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine” jaoks avatud taotlemise korral” viidi ellu muudatus, kus asendatid läbivalt lauseosa „energia- ja ressursitõhusus” sõnaga „ressursitõhusus”. [<link>](#)

SISUKORD

1	SISSEJUHATUS.....	4
2	HINNATAVA MEETME TEGEVUSTE ÜLEVAADE	5
2.1	Meetme tegevus „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“	8
2.2	Meetme tegevus „Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine“	9
2.3	Meetme tegevuste oodatav mõju	9
3	HINDAMISTULEMUSED	11
3.1	Tegevuse „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“ mõju ja tulemuslikkus.....	11
3.1.1	Asjakohasus.....	16
3.1.2	Tulemuslikkus.....	18
3.1.3	Mõju	22
3.2	Ülevaade tegevusest „Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine“	22
4	JÄRELDUSED	23
5	SOOVITUSED	26
6	LISAD.....	33
6.1	Lisa 1. Intervjueeritavate nimekiri (toetuse taotlejad, katusorganisatsioonid).....	33
6.2	Lisa 2. Intervjuu kava (toetuse taotlejad, katusorganisatsioonid).....	33
6.3	Lisa 3. Intervjueeritavate nimekiri (ekspertintervjuud)	34
6.4	Lisa 4. Intervjuu kava (ekspertintervjuud)	35

1 SISSEJUHATUS

Euroopa Liidu ja Eesti üldise keskkonnapoliitika põhieesmärk on keskkonna ja inimese tervise kaitse. Selleks tuleb vältida ja vähendada jäätmete tekitamise ja käitlemise ebasoodsat mõju ning suurendada ressurside kasutamise tõhusust. Sealjuures tuleb tagada jäätmete käitlemine viisil, mis ei ohusta vett, õhku, pinnast, taimi ega loomi; ei põhjusta müra- ega lõhnaäiringuid; ei kahjusta paikkonda ega erihuvi pakkuvaid paiku.²

Riigi Jäätmekava 2014–2020² on Eesti jäätmehooldust korraldav ja suunav **valdkonna strateegiline arengukava**, mille peamine eesmärk on korrastada ning korraldada jäätmehooldust süsteemselt kõigil valdkonna tasanditel. Jäätmekava strateegiline eesmärk on **jäätmehierarhia põhimõtte rakendamine**, mille kohaselt tuleb esmajärjekorras jäätmeteket vältida ja kui see osutub võimatuks, tuleb jäätmeid nii palju kui võimalik ette valmistada korduskasutuseks, siis ringlusse võtta ja muul viisil taaskasutada, et ladestada prügilasse võimalikult vähe jäätmeid. Jäätmehierarhia järgimist ja rakendamist peetakse oluliseks ka Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu direktiivis 2008/98/EÜ³ ja direktiivis 94/62/EÜ⁴ pakendi ja pakendijäätmete kohta ning jäätmeseaduses⁵. Seejuures on soovitatav vahendeid eraldada esmajoones jäätmehierarhia esimestele astmetele. Riigi Jäätmekava 2014–2020 II strateegiline eesmärk on **võtta jäätmed ringlusse** või neid muul viisil **taaskasutada maksimaalsel tasemel**.

Kirjeldatud eesmärkide saavutamise toetamiseks töötas Keskkonnaministeerium 2017. aastal välja meetme „Ettevõtete ressursitõhusus“ (*edaspidi ettevõtete ressursitõhususe meede*)⁶, mille tegevusi 4.3.5. „**Jäätmete ringlussevõtu toetamine**“ ning 4.3.6. „**Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine**“ rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020“ prioriteetse suuna „Kasuvõimeline ettevõtetus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus“ raames. Meetme rakendusasutus on Keskkonnaministeerium ja rakendusüksus Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus. Perioodil 2017 – 2020 andis Keskkonnainvesteeringute Keskus meetme raames toetust kokku **14 taotluse alusel kogusummas 9,05 miljonit eurot** (millest töö koostamise seisuga on lõpetatud 11 projekti toetustega kogumahu 1,29 mln eurot, kaks projekti elluviimisel eraldatud toetustega kogumahu 7,6 mln eurot ning üks projekt toetuse mahu 137 tuhat eurot järelevalvemenetluses).

Antud **töö eesmärk on anda hinnang meetme tegevuste 4.3.5 ja 4.3.6. planeerimise ja elluviimise tulemuslikkusele ja mõjule**, hinnates seejuures toetatud projektide tegelikku panust Riigi Jäätmekava 2014–2020 strateegilise eesmärgi II tulemusnäitajate saavutamisse ja meetme tegevustele 4.3.5 ja 4.3.6 seatud eesmärkidesse. Töö tulemusel antakse soovitusel kuidas toetuse kasutamisel saavutada maksimaalne positiivne mõju jäätmete ringlussevõtu ja korduskasutuseks ettevalmistamise edendamisel. Hindamise läbiviimisel keskenduti **asjakohasuse, tulemuslikkuse ning mõju hindamiskriteeriumitele**.

HINDAMISE METOODIKA

Hindamine viidi läbi neljas etapis – ettevalmistavad tegevused, sekundaarandmete analüüs, primaarandmete kogumine ja analüüs ning hinnangute kujundamine ja lõpptulemuste koostamine.

² Keskkonnaministeerium, Riigi jäätmekava 2014–2020, 2014. <link>

³ Eur-Lex, Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2008/98/EÜ, 19. november 2008, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid, 05.07.2018. <link>

⁴ Eur-Lex, Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 94/62/EÜ, 20. detsember 1994, pakendite ja pakendijäätmete kohta, 04.07.2018. <link>

⁵ Riigi Teataja, Jäätmeseadus. <link>

⁶ Toetuse andmise tingimused meetme „Ettevõtete energia- ja ressursitõhusus“ tegevuste „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“ ning „Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine“ jaoks avatud taotlemise korral. <link>

Enne andmete kogumist viidi ettevalmistavas etapis läbi **intervjuud Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse esindajatega**, et saada põhjalikku taustainformatsiooni meetme tegevuste eesmärkide ja tulemusindikaatorite määramise kohta, ettevalmistamise ja rakendamise protsessi kohta.

Sekundaarandmete analüüs viidi läbi kahes osas. Esmalt töötati läbi hindamisele kuuluvate meetme tegevuste dokumentatsioon ning jäätmevaldkonda reguleerivad õigusaktid, rakenduskavad ja muud strateegilised dokumendid. Seejärel analüüsiti meetmest toetust saanud projektide tegevust **iseloostavaid statistilisi andmeid** (nt liigiti kogutud jäätmekogused jms), et hinnata projektide panust Riigi Jäätmekava 2014-2020 strateegilise eesmärgi II tulemusnäitajate saavutamisse. Töö läbiviimise käigus selgus, et toetust saanud projektide aruandlusperiood ei ole veel lõppenud, mistõttu puuduvad andmed nende poolt kogutud ja ringlusse suunatud jäätmekoguste kohta ning seega projektide tegelik mõju ei ole veel täielikus mahus avaldunud. 2020. aastal tegelikud saavutustasemed avaldatakse alles 2021. oktoobris. Seega ei olnud võimalik hinnata projektide otsest mõju Riigi Jäätmekava 2014-2020 strateegilise eesmärgi II tulemusnäitajate saavutamisse.

Analüüsi mahukaima osana viidi läbi **pool-structureeritud personaalintervjuud** valdkonna katusorganisatsioonidega, valitud toetuse saajate ja kohalike omavalitsustega ning valitud ettevõtetega, kelle esitatud taotlus ei olnud heaks kiidetud. Kokku viidi läbi 12 intervjuud, milles osales 13 inimest (vt lisa 1).

Kogutud andmete põhjal viidi läbi meetme tegevuste asjakohasuse, mõju ja tulemuslikkuse hindamine. Järelduste ja soovitude valideerimiseks korraldati projektimeeskonna sisene **valideerimisseminar** koos projekti kaasatud eksperdiga. Lõpparuande kvaliteedi tagamiseks saadeti mustandversioon kirjaliku tagasiside saamiseks Tellijale. Saadud tagasisidele tuginedes on tehtud vastavad muudatused käesolevas lõpparuandes.

Analüüsi tulemuste ja esitatud soovitude kasutamisel tuleb tähelepanu pöörata järgmistele aspektidele:

- Hindamise läbiviimise **ajastus** ei ole mõju hindamiseks sobilik, sest rahastuse saanud projektid ei ole veel täiel määral oma tegevusega alustanud või on töötanud vähem kui aasta. Seetõttu on võimalik hinnata meetme tegevuste potentsiaalset, kuid mitte tegelikku mõju.
- Töö teostamiseks ei olnud kättesaadavad **andmed** jäätmeliikide kogumassi ja ringlussevõtu koguste kohta, mistõttu ei olnud võimalik hinnata rahastatud projektide panust tulemusnäitajate saavutamisse. Antud andmed avaldatakse 2021. aasta sügisel, mil käesolev analüüs on lõpetatud.

Kokkuvõtvalt saab järeldada, et hindamise läbiviimisel kasutatud meetodika toomis ootuspäraselt, kuid kõiki püstitatud eesmärke ei olnud võimalik saavutada Pakkujast sõltumatutel põhjustel.

2 HINNATAVA MEETME TEGEVUSTE ÜLEVAADE

Euroopa Regionaalarengu Fondist antakse struktuuritoetust „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020” prioriteetse suuna „Kasvuvõimeline ettevõtlus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus” meetme „Ettevõtete ressursitõhusus” tegevuste „**Jäätmete ringlussevõtu toetamine**” ning „**Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine**” eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks⁷. Meetme „Ettevõtete ressursitõhusus” töötas välja Keskkonnaministeerium ning meetme tegevuste rakendusüksus on Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus. Alates 31.10.2020 kehtib antud määruse pealkirjana meetme „Ettevõtete ressursitõhusus” tegevuse „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“, kuna jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamiseks otsustati toetuse andmine lõpetada.⁸

⁷ Rahandusministeerium, Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014-2020. <link>

Jäätmete ringlussevõtt ja korduskasutuseks ettevalmistamine panustab ressursitootlikkuse kasvu. Suurem jäätmete ringlussevõtu ja korduskasutuseks ettevalmistamise osakaal vähendab jäätmete kõrvaldamisel tekkivaid heiteid ja **avaldab soodsat mõju keskkonnale**, vähendades näiteks ka kasvuhoonegaaside heiteid. Samas asendavad ringlussevõtul saadud materjalid ja tooted neid, mis oleks toodetud looduslikest toorainetest, seega hoitakse ära vastavate toodete tootmistsükli juures kulutatav energia koos sellega kaasnevate kasvuhoonegaaside heitega.

Toetuse andmise eesmärk on suurendada ettevõtete ressursitootlikkust Eestis tekkivate jäätmete ringlussevõtu ja korduskasutuseks ettevalmistamise suurendamise kaudu⁸.

Sihtrühm

Toetust võivad taotleda:

- kohaliku omavalitsuse üksus, kohaliku omavalitsuse asutus või kohalike omavalitsuste ühendus;
- eraõiguslik juriidiline isik.

Toetuse suurus

Toetust on antud kahes voorus aastatel 2017 (I taotlusvoor oli avatud perioodil 08.11.2016 – 24.01.2017) ning 2018 (II taotlusvoor oli avatud perioodil 15.03.2018 – 21.05.2018). Valdav enamus jäätmete ringlussevõtu projektidest said positiivse rahastusotsuse 2018. aastal, vaid üks projekt sai rahastusotsuse 2019. Mõlema voo tulemustest on antud täpsem ülevaade peatükis 3.1. ja peatükis 3.2.

Vaadeldava rahastuseperioodi alguses oli toetuse maksimaalne suurus 5 miljonit eurot taotleja kohta. Erandiks oli olukord, kui toetust taotleti jäätmejaamade ja -majade rajamiseks, laiendamiseks ning inventari soetamiseks, siis oli toetuse maksimaalne suurus 200 000 eurot.

Kuna rahalised vahendid on piiratud, **vähendati toetuse maksimaalset suurust taotleja kohta**. Alates 31.10.2020 on toetuse minimaalne suurus 200 001 eurot ja maksimaalne suurus 1,5 miljonit eurot taotleja kohta. Minimaalse toetuse suurus seati vältimaks samade tegevuste samal ajal mitmest kohast rahastamist. Perioodil 2018-2019 rahastusotsuse saanud projektidest eraldati 13-st projektist 11-le vähem kui 200 000 eurot toetust.

Toetuse määr ja riigiabi liigid

Meetme „Ettevõtete ressursitõhusus“ tegevuseks antav toetus on riigiabi või vähese tähtsusega abi (VTA). Riigiabi võib olla:

- alginvesteering (artikkel 14);
- jäätmete ringlussevõtuks antav abi (artikkel 47).

Vähese tähtsusega abi andmise piirmäär on 200 000 eurot ettevõtja kohta kolme majandusaasta jooksul. Meetmes „Ettevõtete ressursitõhusus“ ainult VTA-d taotleda ei ole võimalik, sest minimaalne abimäär on 200 001 eurot, lisaks kehtib samade kulude osas kumuleerimise keeld riigiabiga. Kui antav toetus on VTA, siis toetuse maksimaalne osakaal on 75% projekti abikõlblikest kuludest⁹.

Kui riigiabi on investeeringuteks ettenähtud regionaali (artikkel 14), siis abikõlblikud on ainult investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse. Toetuse maksimaalne määr abikõlblikest kuludest:

- suurettevõtjale 25%;
- keskmise suurusega ettevõtjale 35% ;

⁸ Riigi Teataja, määrus „Toetuse andmise tingimused meetme „Ettevõtete ressursitõhusus“ tegevuse „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“ jaoks avatud taotlemise korral“ <link>

⁹ Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus, esitluse slaidid „Riigiabi jäätmete ringlussevõtu ja ettevalmistamise meetmes“, 08.07.2020 <link>

- väikeettevõtjale 45%.

Riigiabi saajad peavad alati täitma üldise grupierandi (GBER) määruse artikkel 6 ergutava mõju nõude, mille kohaselt loetakse olevat ergutav mõju, kui abisaaja on asjaomasele liikmesriigile esitanud kirjaliku abitaotluse enne projekti või tegevusega seotud töö alustamist⁹.

Jäätmete ringlussevõtuks ja korduskasutuseks antav investeeringuteks ettenähtud abi⁹ (artikkel 47) antakse teiste ettevõtjate toodetud jäätmete ringlussevõtuks ja korduskasutuseks tingimusel, et investeering ületab "tehnika taset"¹⁰. Tehnikataset defineeritakse kui protsessi, milles jäätmete taaskasutamine lõpptoote tootmiseks on majanduslikult tulus tavapraktika. Üldjuhul mõistetakse tehnika taseme all hetke kõige kõrgemal arengutasemel olevaid tehnoloogiaid, seadmeid, võtteid ja protsesse (n-ö nüüdisaegseid tehnikaid), üldistatult defineerides kui innovaatilisi lahendusi. Tavapraktikat vaadeldakse kui protsessi, mida jäätmete ringlussevõtu ja korduskasutuse puhul tavaliselt kasutatakse ning mis on majanduslikult tulus (st kasumlik ja toimib ilma välise majandusliku abita).¹² Abikõlblikud kulud on täiendavad investeeringukulud, mis on vajalikud ringlussevõtu või korduskasutuse tõhustamiseks tehtavate investeeringute realiseerimiseks võrreldes tavapärase sama suutlikkusega korduskasutuse ja ringlussevõtu protsessiga, mis oleks toimunud ilma abita. Abimäärad:

- väikeettevõtjale 70%;
- keskmise suurusega ettevõtjale 60%;
- suureettevõtjale 50%.

Taotluse esitamisel on ettevõtte kohustatud põhjendama projekti vajalikkust ning esitama jäätmemajanduse olukorra analüüsi projektiga seotud jäätmeliikide kohta. Sisendjäätmete kohta tuleb esitada¹¹:

- ülevaade projektis käideldavate jäätmete tekkest Eestis jäätmeliikide lõikes ja selle **dünaamika viis aastat enne taotluse esitamist ja prognoos viie aasta kohta pärast projekti lõppu**;
- ülevaade projektiga seotud jäätmete ringlusse võtmise olukorrast (maht, kvaliteet jms) Eestis projekti eel;
- ülevaade, kust saab taotleja projektiga seotud jäätmed, sh lisanduvad jäätmekogused.

Menetlus ja aruandlus

Taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse teeb rakendusüksus hiljemalt 130 kalendripäeva jooksul taotluse esitamise tähtpäevast arvates. Taotlusi menetletakse nende laekumise järjekorras taotlusvooru eelarve mahu ulatuses. Projekti abikõlblikkuse periood algab taotluse rahuldamise otsuse tegemise kuupäeval.

Iga aasta 15. jaanuariks peab toetuse saaja esitama rakendusüksusele **vahearuande**, mis sisaldab vähemalt projekti aruandlusperioodi (ei ole pikem kui üks aasta) tegevuste ülevaadet ning hinnangut projekti väljundnäitajate ja tulemusnäitajate saavutamise kohta projekti lõpuks. Projekti **lõpparuande** sisaldab vähemalt kogu projekti peamiste tegevuste ülevaadet ning teavet väljundnäitajate ja tulemusnäitajate saavutamise kohta. Toetuse saaja on kohustatud esitama lõpparuande 15 kalendripäeva jooksul pärast projekti abikõlblikkuse perioodi lõppu. Bürokratia vähendamise eesmärgil on Keskkonnainvesteeringute Keskuse Sihtasutusel õigus küsida toetuse saajalt andmeid kogutud ja ümbertöödeldud jäätmete kohta viie aasta jooksul peale projekti lõppu. Käesoleva hindamise läbiviimise ajaks ei olnud veel ühegi toetuse

¹⁰ „Tehnika tase” (art 2 p 129) — protsess, milles jäätmete taaskasutamine lõpptoote tootmiseks on majanduslikult tulus tavapraktika. Komisjoni määrus (EL) nr 651/2014. <link>

¹¹ Riigi Teataja, Keskkonnaministri 22.02.2018 määrus nr 8 „Toetuse andmise tingimused meetme „Ettevõtete ressursitõhusus” tegevuse „Jäätmete ringlussevõtu toetamine” jaoks avatud taotlemise korral” Lisa 2. <link>

saanud projekti järelaruandluse esimese aasta tulemused esitatud, et hindamisel neid arvesse võtta. Peatükk 3 annab ülevaate toetuse saajatest ja jagatud toetuste summadest.

2.1 MEETME TEGEVUS „JÄÄTMETE RINGLUSSEVÖTU TOETAMINE“

Jäätmete ringlussevõtuks loetakse (kaasa arvatud bioloogiline ringlussevõtt) jäätmete taaskasutamistoimingut, mille käigus jäätmematerjalid töödeldakse toodeteks, materjalideks või aineteks, et kasutada neid nende esialgsel või muul eesmärgil. See ei hõlma jäätmete energiakasutust ja töötlemist materjalideks, mida kasutatakse kütusena või tagasitäiteks¹².

Meetme tegevuse „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“ raames anti toetust investeeringuteks järgmiste tegevuste puhul:

- jäätmejaamade ja -majade rajamine, laiendamine ja inventari soetamine;
- liigiti kogutud jäätmete ringlussevõtuks ettevalmistamine, kui ringlussevõtt on tõendatud;
- liigiti kogutud jäätmete ringlussevõtt.

Muudatused

31. oktoobril 2020. a. jõustus määruse muudatus¹³, mille kohaselt jäätmejaamade ja -majade rajamist, laiendamist ning inventari soetamist **enam ei toetata** meetme tegevusega 4.3.5. „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“. Põhjuseks on tegevuse toetamine teise määruse alusel (keskkonnaministri 22.06.2020 määruse nr 36 „Jäätmete liigiti kogumise lahendusteks kohalikes omavalitsustes antava toetuse andmise tingimused ja kord“ alusel), vältimaks samade tegevuste samal ajal mitmest kohast rahastamist.

Meetme avanedes oli taotlemisel määratletud kindlad jäätmenimistu koodid, millele jäätmejaamade rajamise, laiendamise või inventari soetamisele suunatud projektitaotlused pidid vastama. Lubatud jäätmeliikide hulka kuulusid algselt mh paber ja kartong, plastid, metallid, klaas, biolagunevad ja bioloogilise mittelagunevad aia- ja haljastusjätmed, pakendid, puit, tekstiil, suurjätmed, probleemtoodete jätmed, vanarehvid, asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid, ehitus- ja lammutussegapraht ning ohtlikud jätmed. Alates 31. oktoobrist 2020. a. antakse toetust ainult järgmiste jäätmeliikide korral:

- olmereovee puhastussetted koodiga 19 08 05;
- biolagunevad köögi- ja sööklajajätmed koodiga 20 01 08;
- biolagunevad jätmed koodiga 20 02 01.

Muudatus oli vajalik, et luua Eestis piisavalt võimekust võtta ringlusse biolagunevaid jätmeid. Võttes arvesse, et alates 2023. aasta lõpust peavad kohalikud omavalitsused tagama biojätmete tekkekohal liigiti kogumise, on oluline tagada selleks ajaks ka biojätmete ringlussevõtu suutlikkus. Keskkonnaministeeriumi esindajate hinnangul on täna probleemne kõikide jäätmeliikide ümbertöötlemine, kuid kuna puudub vastav suutlikkus kõiki jäätmeliike korraga adresseerida, siis on otsustatud prioritseerida mh biolagunevate jätmete ringlussevõttu.

Lisaks jõustus 31. oktoober 2020. a. muudatus, et liigiti kogutud biolagunevate jätmete, mis on tähistatud koodidega 19 08 05, 20 01 08 ja 20 02 01, käitluskeskuse rajamiseks jätmete ringlussevõtuks antakse toetust, kui käitluskeskus rajatakse kas Saare, Hiiu, Lääne, Pärnu, Viljandi, Rapla, Jõgeva, Valga, Põlva, Võru või Ida-Viru maakonda. Antud muudatuse eesmärk oli suunata investeeringute tegemist rohkem just nendesse piirkondadesse, kus täna puudub piisav võimekus liigiti kogutud biojätmeid ringlusse suunata,

¹² OÜ Akranel, Jäätmete ringlussevõtuks ettevalmistamise ja ringlussevõtu parimate praktikate kaardistus. Lõpparuanne, 2017. <link>

¹³ Riigi Teataja, Keskkonnaministri määruse „Keskkonnaministri 22.02.2018. a määruse nr 8 "Toetuse andmise tingimused meetme „Ettevõtete energia- ja ressursitõhusus“ tegevuste „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“ ning „Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine“ jaoks avatud taotlemise korral" muutmine“ eelnõu seletuskiri <link>

mis on takistuseks biojätmete liigiti kogumise edendamiseks. Lisaks jõustus alates 31.10.2020 muudatus, mille kohaselt on toetuse minimaalne suurus 200 001 eurot ja maksimaalne suurus 1,5 miljonit eurot taotleja kohta.

Seejärel 02.07.2021 jõustus muudatus, mille kohaselt toetuse minimaalne suurus on 100 000 eurot ja maksimaalne suurus on 2 miljonit eurot taotleja kohta. Lisaks rakendati jooksvat taotlemist, st taotlusi menetleti nende laekumise järjekorras taotlusvooru eelarve mahu ulatuses. Lisaks tunnustati kehtetuks 22.02.2018 määruse nr 8 „Toetuse andmise tingimused meetme „Ettevõtete ressursitõhusus” tegevuse „Jätmete ringlussevõtu toetamine” jaoks avatud taotlemise korral” paragrahvi 5 lõiked 5 ja 8, mille kohaselt sai toetust taotleda ainult jäätmekoodidele 19 08 05, 20 01 08 ja 20 02 01, kui käitluskeskus rajatakse kas Saare, Hiiu, Lääne, Pärnu, Viljandi, Rapla, Jõgeva, Valga, Põlva, Võru või Ida-Viru maakonda.

2.2 MEETME TEGEVUS „JÄÄTME KORDUSKASUTUSEKS ETTEVALMISTAMISE TOETAMINE“

Jätmete korduskasutuseks loetakse mis tahes toimingut, mille käigus tooteid või toote komponente, mis ei ole jäätmed, kasutatakse uuesti nende esialgsel otstarbel¹⁴.

Meetme korduskasutuseks ettevalmistamise tegevuste raames antakse toetust investeringuteks jätmete korduskasutuseks ettevalmistamiseks, sh korduskasutuskeskuse rajamiseks ja inventari soetamiseks.

Vastavalt 31. oktoober 2020. a. jõustunud meetme määruse muudatusele tegevusele „Jätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine” **ei anta enam toetust**, kuna see tegevus võeti välja Vabariigi Valitsuse meetmete nimekirjast. Põhjuseks asjaolu, et eelarvevahendeid vähendati ning tegevuse vastu puudus suurem huvi. Ekspertintervjuudes mainiti, et üks põhjustes võib siin olla vähene teadlikkus potentsiaalsete taotlejate hulgas. Samas aga antud sektor on võrdlemisi väike, mistõttu oleks võinud eeldada, et info liigub kiiremini sihtgruppideni ning avaldub suurem huvi toetusmeetme vastu.

2.3 MEETME TEGEVUSTE OODATAV MÕJU

Euroopa Liidu ja Eesti üldise keskkonnapoliitika põhieesmärk on **keskkonna ja inimese tervise kaitse**. Selleks tuleb vältida ja vähendada jätmete tekitamise ja käitlemise ebasoodsat mõju ning suurendada ressursside kasutamise tõhusust.

Riigi Jäätmekava 2014–2020² on Eesti jäätmehooldust korraldav ja suunav valdkonna strateegiline arengukava, mille peamine eesmärk on korrastada ning korraldada jäätmehooldust süsteemselt kõigil valdkonna tasanditel. Jäätmekava strateegiline eesmärk on jäätmehierarhia põhimõtte rakendamine, mille kohaselt tuleb **esmajärjekorras jäätmeteket vältida** ja kui see osutub võimatuks, tuleb jäätmeid nii palju kui võimalik **ette valmistada korduskasutuseks**, siis **ringlusse võtta ja muul viisil taaskasutada**, et ladestada prügilasse võimalikult vähe jäätmeid. Jäätmehierarhia järgimist ja rakendamist peetakse oluliseks ka Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu direktiivis 2008/98/EÜ³ ja direktiivis 94/62/EÜ⁴ pakendi ja pakendijätmete kohta ning jäätmeseaduses¹⁵.

Hinnatavate meetme tegevuste abil ellu viidud projekt peab panustama meetme tegevuste väljundnäitajatesse (vt Tabel 1) ja Riigi Jäätmekava 2014–2020 strateegilise eesmärgi II tulemusnäitajate saavutamisse (vt Tabel 2). Meetme tegevuse väljundnäitajaks on jätmete ringlussevõtuks toetust saanud lõpetatud projektide arv.

¹⁴ OÜ Akranel, Jätmete ringlussevõtuks ettevalmistamise ja ringlussevõtu parimate praktikate kaardistus. Lõpparuanne, 2017. <[link](#)>

¹⁵ Riigi Teataja, Jäätmeseadus. <[link](#)>

TABEL 1. ÜLEVAADE MEETME TEGEVUSTE SIHTTASEMETEST (KUMULATIIVNE KASV)

MEETME TEGEVUS	MEETME TEGEVUSE VÄLJUNDNÄITAJA JA EELARVE	SIHTTASEMED			
		2016	2018	2020	2023
4.3.5. Jäätmete ringlussevõtu toetamine	Väljundnäitaja: jäätmete ringlussevõtuks toetust saanud projektide arv	0	5	10	12
	Kogueelarve: 23,98 mln eurot				
4.3.6. Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine	Väljundnäitaja: jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamiseks toetust saanud projektide arv	0	1	3	4
	Kogueelarve: 274 050 eurot				

Projekti tasemel on väljundnäitajaks projektiga loodav täiendav jäätmete ringlussevõtu võimsus. Juhime siinkohal tähelepanu, et vaadeldava meetme tegevuste 4.3.5 ja 4.3.6 kaudu rahastatud projektide panus on ainult osa Riigi Jäätmekava 2014–2020 strateegilise eesmärgi II tulemusnäitajate saavutamisse (vt Tabel 1) koos muude meetmetega. Tegevuste 4.3.5 ja 4.3.6 oodatavale panusele ei ole eraldi seatud miinimum-ega maksimumtaset.

TABEL 2. RIIGI JÄÄTMEKAVA 2014–2020 II STRATEEGILISE EESMÄRGI MÕÕDIKUD JA TULEMUSNÄITAJAD

MÕÕDIK	BAASTASE 2011	SIHTTASE 2020
Olmejäätmete ringlussevõtu osakaal olmejäätmete kogumassist	27%	50%
Pakendijäätmete ringlussevõtu osakaal pakendijäätmete kogumassist	56% (2010)	60%
Biolagunevate jäätmete ringlussevõtu osakaal olmejäätmete kogumassist	5%	13%
Biolagunevate jäätmete osakaal ladestavates olmejäätmete kogumassist	57%	20%
Ehitus-lammutusjäätmete taaskasutuse osakaal nende jäätmete kogumassist	72%	75%
Elektroonikaromude kogumise osakaal kolmel eelneval aastal turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmete kogumassist	50%	65%
Kantavate patarei ja akujäätmete kogumise osakaal jäätmete kogumassist	33%	45% (2016)

Selleks, et riik saaks koguda erinevate meetmete panust Riigi Jäätmekava 2014–2020 strateegilise eesmärgi II tulemusnäitajate saavutamisse, peavad taotlejad esitama toetuse taotlemise hetkel etteantud vormil prognoosid projekti raames ringlussevõetavate ja ringlussevõtuks ettevalmistavate jääkide kogused¹⁶ jäätmeliikide lõikes ning hiljem järelaruandluse käigus seirama tegelikke koguseid iga-aastaselt kuni viis aastat pärast projekti elluviimist. Antud mõõdik näitab, kui palju jäätmeid on täiendavalt võimalik ringlusse suunata või korduskasutuseks ette valmistada (tonnides) ja seetõttu ressursse säästa. Toetuse taotlejad peavad tõestama projektitaotluses, mis mahus ja kuidas tagatakse jäätmete ringlussevõtt, kuid konkreetset alammäära kohustust ei ole rakendatud. Juhul kui toetuse taotleja on jäätmete ringlussevõtu

¹⁶ Enne 31. oktoober 2020. a. jõustunud meetme määruse muudatust toetati ka korduskasutuseks ettevalmistamist, mistõttu vastavasisulised projektid pidid esitama korduskasutuseks ettevalmistavate jäätmeliikide kogused.

ettevalmistaja, siis tuleb projektitaotlusega esitada vastavasisulised kokkulepped taotleja ja jäätmete ringlussevõtja vahel.

Lisaks on Keskkonnaministeeriumi ootus, et rahastatud projektid aitaksid kaasa ka **keskkonnateadlikkuse suurenemisele**. Selliseid tegevusi otseselt ei toetata antud meetme raames ega pole eraldi tulemusmõõdikuid seatud. Läbi selle, et meetme tegevuste kaudu suurendatakse võimalusi jäätmete ringlussevõtuks ja luuakse juurde kohti, kuhu saab viia jäätmeid korduskasutuseks või ringlussevõtuks ettevalmistamiseks, siis suureneb eeldatavalt ka üldsuse teadlikkust selles, et jäätmed on ressurss, mida tuleks kasutada otstarbekamalt. Uute korduskasutuskeskuste loomine parandab ka avaliku teenuse kättesaadavust piirkondades, kus jäätmete liigiti kogumine on keskuste puudumise tõttu raskendatud. Meetme tegevuste tulemusel luuakse uusi töökohti.

3 HINDAMISTULEMUSED

Meetme tegevuste hindamisel on lähtutud kolmest allpool kirjeldatud hindamiskriteeriumist: asjakohasus, tulemuslikkus ja mõju.

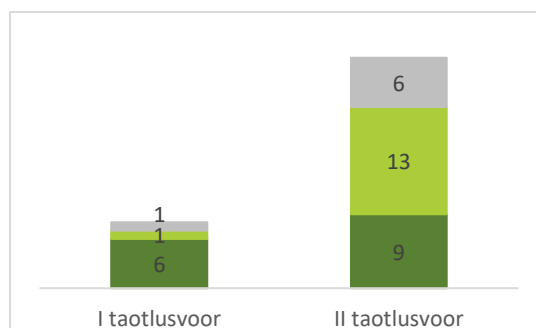
Asjakohasuse kriteeriumi hindamisel vaadati kas ja kui hästi rahastatud projektid on kaasa aidanud ringlussevõtu võimekuse suurendamisele Eestis. Hinnati ka seda, kas meetmete tegevused on kaasa aidanud keskkonnateadlikkuse suurenemisele.

Tulemuslikkuse hindamisel keskenduti sellele, kas tegevustele seatud mõõdikud on täidetud, mis on nende täitmisele seni eelkõige kaasa aidanud või kõige rohkem takistanud. Samuti hinnati millised on seni lahendamata jäätmete ringlussevõtu ja korduskasutuseks ettevalmistamise suurimad väljakutsed ja millised projektid ja rahastuse toetuskeemid aitaksid neid lahendada.

Mõju hindamisel vaadati kuidas on seni ellu viidud projektid aidanud kaasa prioriteetse suuna „Kasvuvõimeline ettevõtlus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus“ rakenduskava tegevuste 4.3.5. ja 4.3.6. eesmärkide ning Riigi Jäätmekava 2014–2020 strateegilise eesmärgi II tulemusnäitajate saavutamisele.

3.1 TEGEVUSE „JÄÄTMETE RINGLUSSEVÕTU TOETAMINE“ MÕJU JA TULEMUSLIKKUS

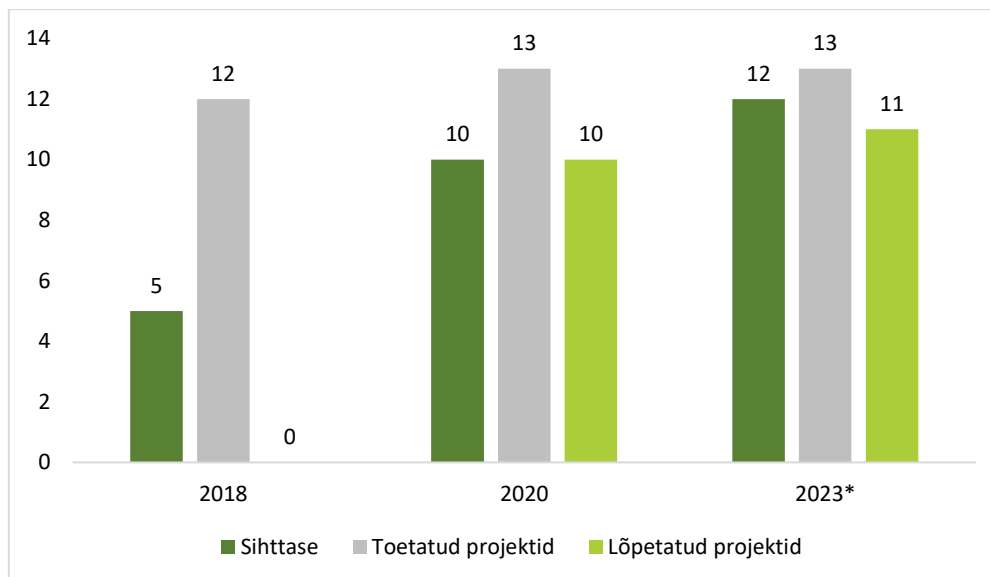
Tegevuse 4.3.5 „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“ on Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus perioodil 2016 – 2020 läbi viinud kaks taotlusvooru, millest I taotlusvoor oli avatud 08.11.2016 – 24.01.2017 ning II taotlusvoor oli avatud perioodil 15.03.2018 – 21.05.2018 (kuni 2020. a olid tegevuste 4.3.5 ja 4.3.6 taotlusvoorud ühised). Kokku esitati kahes voorus **36 taotlust**, millest esimeses taotlusvoorus kaheksa taotlust ja teises voorus 28 taotlust. Esimeses voorus hindas Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus kuus taotlust **nõuetele mittevastavaks**, üks taotlus **sai positiivse rahastusotsuse tegevuse 4.3.6. raames** (vt selgitust ptk 3.2) ning ühe projekti puhul **loobuti projekti elluviimisest** (selgitused on toodud ptk 3.2). Teises taotlusvoorus oli üheksa taotlust, mis **ei vastanud nõuetele**, kuus projekti **katkestati** ning 13 projekti said **positiivse**

JOONIS 1. I JA II TAOTLUSVOORU TEGEVUSE 4.3.5 JA 4.3.6 PROJEKTID NÕUETELE MITTEVASTAVATE, NÕUETELE VASTAVATE JA TAOTLUSEST LOOBUNUTE LÕIKES, PROJEKTIDE ARV.

rahastusotsuse tegevuse 4.3.5. raames, millest 2020. a seisuga on lõpetatud 10 projekti. See tähendab, et **on ületatud 2020. aastaks seatud sihtarv** (vt Joonis 2). Valdav enamus jäätmete ringlussevõtu projektidest said positiivse rahastusotsuse 2018. aastal, vaid üks projekt sai rahastuse 2019. aastal. 2021. a seisuga on lõpetatud 11 projekti ning käimas veel kaks projekti.

JOONIS 2. JÄÄTMETE RINGLUSSEVÕTUKS TEGEVUSE 3.4.5 RAAMES TOETUST SAANUD PROJEKTIDE ARV

* 2021. aasta seisuga

Kõige suurema toetuse summa (**3,851 miljonit eurot ehk 43% kogu toetuste summast**, vt Tabel 3) ja kõige suurema projekti maksumusega (**7,791 miljonit eurot ehk 52% projektide kogumaksumusest koos omafinantseeringuga**) oli projekt, mis sai toetust liigiti kogutud biojäätmete käitlemise tehase rajamiseks. Suuruselt teise projekti kogumaksumusega (5,382 miljonit eurot ehk 36% kogu projektide maksumusest) ja toetuse summaga (3,767 miljonit eurot ehk 42,3% kogu toetuste summast) oli projekt, mis sai toetust klaasvahtkillustiku tehase rajamiseks. Kõige väiksemad toetuse summad olid taotlejal, kes sai toetust sorteerimisjaama inventari soetamiseks (**20 205,42 eurot ehk 0,2% kogu toetuste summast**) ja jäätmejaama inventari soetamiseks (**22 027,08 eurot ehk 0,2% kogu toetuste summast**). Projektide maksumused olid vastavalt 26 940,56 eurot (0,2% kogu projektide maksumusest) ja 29 369,44 eurot (0,2% kogu projektide maksumusest).

Peamised põhjused, miks kahes vaadeldavas taotlusvoorus tunnistati projektid mittevastavaks (I voorus kuus ja II voorus üheksa projekti), olid seotud sellega, et projektid ei vastanud peamiselt allolevatele tingimustele (sealjuures ühel taotlusel võis olla mitu põhjust):

- projektid **ei vastanud riigiabi reeglitele**, kuna nad ei suutnud tõendada **tehnoloogia uudsust** (mainitud põhjusena 7 korda);
- ei suutnud tõendada **omafinantseeringut** (mainitud põhjusena 6 korda);
- **taotluse kehv kvaliteet**, nt esitatud dokumendid ei vastanud nõuetele, taotletakse toetust mitteabikõlblikele kuludele (mainitud põhjusena 3 korda);
- projekti **teostatavus polnud põhjendatud** (mainitud põhjusena 3 korda);
- ei suutnud tõendada **jäätmekoguseid** (mainitud põhjusena 2 korda).

TABEL 3. TEGEVUSEST „JÄÄMETE RINGLUSSEVÕTU TOETAMINE“ TOETUST SAANUD PROJEKTID, REASTATUD TOETUSE SUMMA ALUSEL

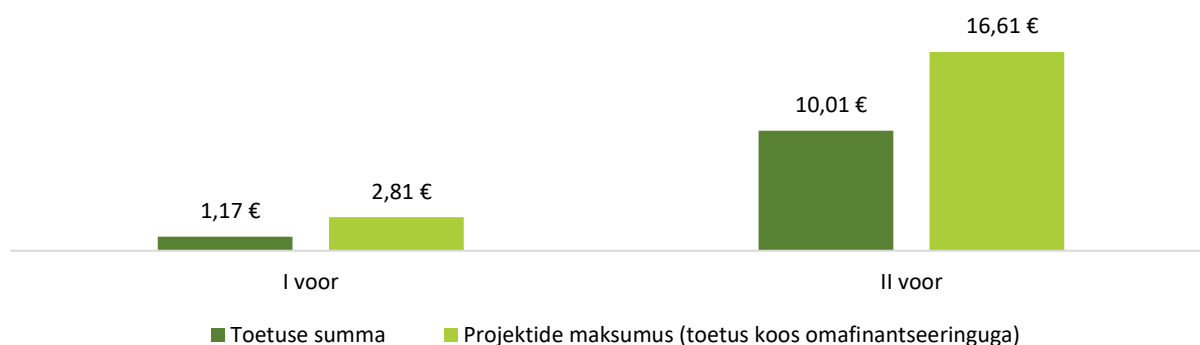
Projekti nimi	Toetuse saaja	Maksumus (€)	Toetuse summa (€)	Toetuse rahastatud projektidest %	Maakond	Otsuse kuupäev	Prognoositud ringlussevõtu kogus tonnides	% rahastatud projektidest
Eesti Keskkonnateenused AS liigiti kogutud biojäätmete käitlemise tehas rajamine	Eesti Keskkonnateenused AS	7 791 500,00	3 851 678,00	43,2%	Üleriiklikud/maakondade vahelised projektid	30.11.2018	115 000,0	52,9%
Klaasvahtkillustiku tehas	Gravels Investeeringud OÜ	5 382 364,00	3 767 654,80	42,3%	Üleriiklikud/maakondade vahelised projektid	08.03.2019	55 000,0	25,3%
Kanepi aleviku jäätmejaama rajamine	Kanepi Vallavalitsus	262 849,91	197 137,43	2,2%	Põlva maakond	04.10.2018	810,7	0,4%
Ehitusjäätmete ringlusseandmisvõimaluste parandamine Lääne-Virumaal	Mittetulundusühing Lääne-Viru Jäätmekeskus	258 127,44	193 595,58	2,2%	Lääne-Viru maakond	04.10.2018	8 590,6	4,0%
Saku valla jäätmejaama rajamine	Saku Vallavalitsus	252 467,89	171 189,60	1,9%	Harju maakond	03.10.2018	2 468,0	1,1%
Alatskivi jäätmejaama rajamine	Peipsiääre Vallavalitsus	225 038,16	168 777,67	1,9%	Tartu maakond	04.10.2018	3 237,0	1,5%
Keila linna jäätmejaama rajamine	Keila Linnavalitsus	202 965,29	148 934,39	1,7%	Harju maakond	03.10.2018	1 554,9	0,7%
Raasiku valla jäätmejaama rajamine	Raasiku Vallavalitsus	145 612,80	101 928,96	1,1%	Harju maakond	05.10.2018	101,0	0,0%
Anija valla jäätmejaama rajamine	Anija Vallavalitsus	145 502,39	101 851,67	1,1%	Harju maakond	03.10.2018	679,0	0,3%
Rakke jäätmejaama rajamine	Väike-Maarja Vallavalitsus	133 896,00	100 422,00	1,1%	Lääne-Viru maakond	03.10.2018	1 750,0	0,8%
Põllumajandusplastijäätmete kogumise edendamine	Osaühing PAIKRE	86 712,00	65 034,00	0,7%	Üleriiklikud/maakondade vahelised projektid	03.10.2018	5 000,0	2,3%
Paikuse osavalla jäätmejaama inventari soetamine	Osaühing PAIKRE	29 369,44	22 027,08	0,2%	Pärnu maakond	31.10.2018	22 111,8	10,2%
Pärnu linna sorteerimisjaama inventari soetamine	Osaühing PAIKRE	26 940,56	20 205,42	0,2%	Pärnu maakond	31.10.2018	971,0	0,5%
KOKKU		14 943 345,88	8 910 436,60	100%			217 274	100%

Kahes taotlusvoorus kokku **katkestati seitse projekti**, esimeses voorus katkestati üks ning teises kuus projekti. Katkestamise põhjuseks on olukorrad, kus ettevõtted otsustasid taotluse tagasi võtta (neli projekti), ettevõtted otsustasid projektist loobuda (kaks projekti) või sai projekt rahastusotsuse, kuid ei hakanud projekti ellu viima (üks projekt). Näiteks töid taotlejad välja, et poliitilistest otsustest tulenevalt turuolukord muutus või otsustati projektist loobuda ettevõtte juhtkonna vahetuse tõttu, kes ei soovinud jätkata ettevõtte majandusraskuste tõttu.

„Toetuse saamine jäi aastasse 2017–2018. Siis otsustas riik (Rahandusministeerium) alkoholiaktsiise tõsta. Suur osa joogimüügist liikus Lätti. Meie tulubaas vähenes 20% ja sellises olukorras ei julgenud seda investeeringut ellu viia. See projekt oli ka madala tasuvusega ehk tasuvusaeg oli pikk ja teised äriettevõtted ei oleks samuti seda ellu viinud, sest kasumi ootus on nulli-lähedane. Me olime valmis seda ette võtma aga tulubaas kadus ja ei teadnud, mis edasi saab.“ (Toetusest loobunud projekti esindaja)

Katkestatud projektide toetuse summa oli kokku **11,184 miljonit eurot** ning projektide maksumus koos omafinantseeringuga oli kokku **19,418 miljonit eurot** (vt Joonis 3).

JOONIS 3. KATKESTATUD PROJEKTIDE TOETUSE SUMMA JA KOGUMAKSUMUS I JA II TAOTLUSVOORUS, MILJONIT EURO

Intervjuude põhjal avaldus enamike projektide puhul COVID-19 pandeemia mõju eelkõige tähtaegade edasilükkumises mistõttu viibisid projektiga seotud tegevused. Jäätmejaamad olid otseselt mõjutatud ka piirangute tõttu, kuid piirangutega kohaneti ning inimestel oli endiselt võimalik jäätmejaamadesse sorteeritud jäätmeid viia.

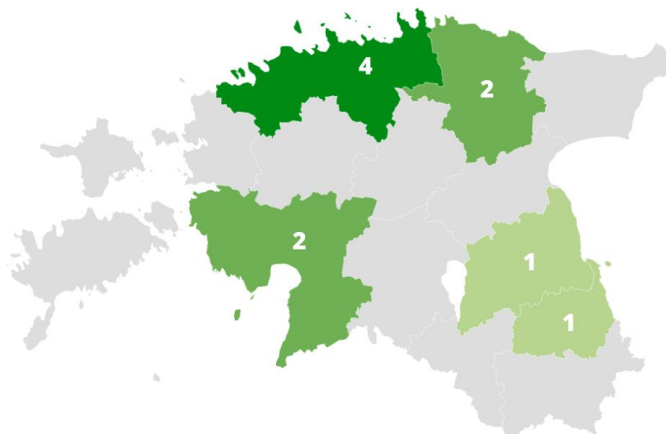
„Pigem mitte, lükkas osasid tähtaegasid ainult edasi. Ei saanud minna tutvuma tehnoloogiatega.“ (Toetuse saanud projekti esindaja)

Leidus taotlejaid, kes said positiivse rahastusotsuse, kuid pandeemia tõttu ei väljastanud pank algselt lubatud summat omafinantseeringuks. Seega pidi taotleja omafinantseeringu katma muudest vahenditest.

„Mõjutas ikka. Eelmisel aastal oli meil rahastus oma pangaga kokku lepitud. Kui jõudsim sinna, et pidi tulema ehitusluba ja kohalik omavalitsus oli esimeses etapis nõus ehitusluba välja andma, siis pank ütles, et me ei anna.“ (Toetuse saanud projekti esindaja)

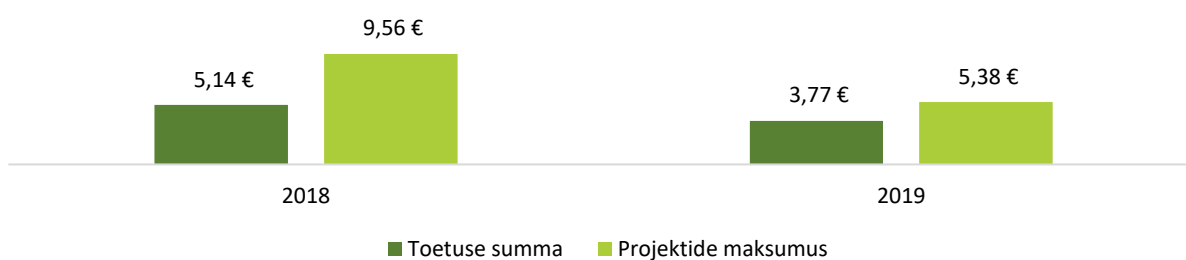
Jäätmete ringlussevõtuks toetust saanud projektidest olid kolm projekti üleriiklikud või maakondade vahelised, ülejäänud viidi ellu Harju, Lääne-Viru, Pärnu, Põlva ja Tartu maakonnas (vt Joonis 4). Valdavalt on tegu jäätmejaamadega, mille eesmärk on kohalikule elanikkonnale pakkuda paremat võimalust jäätmeid liigiti koguda. Lisaks taotleti vahendeid liigiti kogutud biojäätmete käitlemise tehase ning klaasvahtkillustiku tehase rajamiseks. Üleriiklikud või maakondade vahelised projektid on suunatud laiema piirkonna jäätmete kogumiseks ja/või töötlemiseks. Taotlejateks olid peamiselt kohalikud omavalitsused (seitse projekti), ettevõtted (viis projekti) ning ühe projekti taotlejaks oli mittetulundusühing.

JOONIS 4. TOETATUD PROJEKTIDE ARV MAAKONDADE LÖIKES (NÄIDATUD AINULT PROJEKTID, MIS TOIMUSID ÜHE MAAKONNA SISESELT)

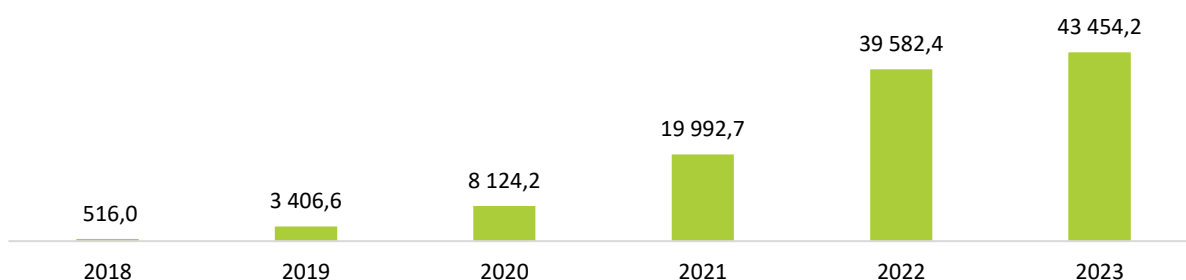
Vastavalt rahastusotsustele on projektide toetuse summa kokku **8,91 miljonit eurot** ning projektide kogumaksumus koos omafinantseeringuga kokku **14,943 miljonit eurot**. Järgnevalt on välja toodud projektide maksumus ja toetuse summa aastate lõikes.

JOONIS 5. KÕIKIDE TOETUST SAANUD PROJEKTIDE MAKSUMUS JA TOETUSE SUMMA, MILJONIT EUROT

Toetust saanud projektid on prognoosinud täiendavalt ringlusse võtta **217 274 tonni jäätmeid** (vt Joonis 6¹⁷). 2018. aastal oli plaanis jäätmeid ringlusse võtta ainult ühel projektil. Kõige suuremad ringlussevõtu kogused on plaanis saavutada aastatel 2023—2024 kui projektid on planeerinud igal aastal ringlusse võtta üle **40 000 tonni jäätmeid**. Kuna taotlejad pidid prognoosima projektiga loodava täiendava jäätmete ringlussevõtu koguse kuni viis aastat pärast projekti abikõlblikkuse perioodi lõppu, siis ei ole peale 2023. aastat kõikide projektide prognoose enam vaadelda. Sellegipoolest võib eeldada, et peale viite tegevusaastat jäätmekoguste maht ei lange.

JOONIS 6. PROGNOOSITAVAD JÄÄTMETE RINGLUSSEVÕTU KOGUSED PROJEKTIDES KOKKU, TONNIDES

¹⁷ Ühe toetust saanud projekti prognoose ei ole taotluses esitatud, mistõttu ei ole selle projekti andmeid joonisel 6 kajastatud.

Projektid on prognoositud jäätmete ringlussevõtu koguseid aastate lõikes ning kogused on välja toodud jäätmeliikide tasemel **jäätmenimistu kuuekohaliste koodinumbritega** ning lisaks töid osad projektid eraldi välja ohtlikud jäätmed. Järgnevas tabelis (vt Tabel 4) on prognoositud ringlussevõtu kogused välja toodud **alajaotise täpsusega** (neljakohaline koodinumber).

Toetust saanud projektid plaanivad enim ringlusse võtta olmejäätmete hulgast väljanopitud või liigiti kogutud jäätmeid (**84 867 tonni**), puit, klaas ja plastjäätmeid (**57 174 tonni**) ning aia- ja haljastusjäätmeid (**36 311 tonni**). Kõige vähem prognoosivad toetust saanud projektid ringlusse võtta muid olmejäätmeid (**1 000 tonni**), betooni, telliste, plaatide ja keraamikatoodete jäätmeid (**600 tonni**) ning pinnase, kivide ja süvenduspinnase jäätmeid (**334 tonni**).

TABEL 4. PROGNOOSITUD RINGLUSSEVÕETAVAD JÄÄTMELIIGID KOOS JÄÄTMEKOODIDEGA

Jäätmeliik	Jäätmekood	Prognoositud kogus (t)	% rahastatud projektidest
Olmejäätmete hulgast väljanopitud või liigiti kogutud jäätmed	20 01	84 867	39,0%
Puit, klaas ja plast	17 02	57 174	26,3%
Aia- ja haljastusjäätmed (sh kalmistujäätmed)	20 02	36 311	16,7%
Muu ehitus- ja lammutuspraht	17 09	23 709	10,9%
Pakendid (sh lahus kogutud olmepakendid)	15 01	5 366	2,5%
Põllumajanduses, aianduses, vesiviljeluses, metsanduses, jahinduses ja kalapüügil tekkinud jäätmed	02 01	5 000	2,3%
Romusõidukid mitmesugustest liiklusvaldkondadest sh liikurmasinad ning romusõidukite lammutamisel ja sõidukihooldusel tekkinud jäätmed	16 01	1 907	0,9%
Isolatsioonimaterjalid ja asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid	17 06	1 006	0,5%
Muud olmejäätmed	20 03	1 000	0,5%
Betoon, tellised, plaadid ja keraamikatooted	17 01	600	0,3%
Pinnas (sh saastunud maa-aladelt eemaldatud pinnas), kivid ja süvenduspinnas	17 05	334	0,2%
	KOKKU	217 274 tonni	

3.1.1 ASJAKOHASUS

RINGLUSSEVÕTU VÕIMEKUSE SUURENDAMINE

Intervjueeritute hinnangul on projektid aidanud kaasa jäätmete ringlussevõtu võimekuse suurendamisele, kuid paljude projektide puhul on jäätmekoguste mahud kogu Eesti jäätmekäitluse kontekstis väikesed. Positiivse rahastusotsuse saanud 13-st projektist 11 on suunatud jäätmejaamade rajamisele või laiendamisele, mis moodustavad kogu toetatud projektide eelarvest 14,5%. Saab järeldada, et seni ei ole vastav info jõudnud teiste sihtrühmadeni või ei ole tänased taotlemise tingimused soosinud seda (nt toetatavad jäätmekoodid). Kuigi jäätmejaamade rajamist peetakse meetme raames jäätmete ringlussevõttu toetavaks tegevuseks: jäätmejaama loomine on eelduseks, et elanikkond hakkab jäätmeid liigiti koguma ja ära tooma, mis omakorda on eelduseks ringmajanduse tekkeks vajalike jäätmekoguste saavutamiseks. Siiski ei ole jäätmete ringlussevõtt jäätmejaamade peamine funktsioon. Jäätmejaamade haldajate sõnul on läbi jäätmejaamade avamise loodud inimestele võimalus oma jäätmetest vabaneda, kuid jaama toodud jäätmete jaoks puuduvad enamasti kohapealsed võimalused ringlussevõtuks. Intervjueeritud jäätmejaamade esindajatest oli ainsana kohapealse ringlussevõtu võimaluse loonud

jäätmejaam, kus elanike toodud oksadest toodetakse oksapuru, mida kasutatakse terviseradade pinnakattena. Oksapurusti soetamine toetuse raames nõudis omavalitsuselt täiendavaid selgitusi ja põhjendamist, kuid linna esindaja sõnul on purusti ost end igati õigustanud. Vaatamata välja toodud näitele ei ole enamuse tegevuse raames toetatud projektidest seni jäätmete ringlussevõtu võimekust otseselt suurendanud.

„Siiaaani on KIKi poolt toetatud väga ühekülgselt elanikkonna teavitust, munitsipaalidele kogumisvahendite soetamist, ringide tekitamist. Aga reaalselt, kust need jäätmed siis ringlusse võetud saavad?“ (Toetuse saanud projekti esindaja)

Meetme raames on toetatud ka projekte, mis suunavad jäätmeid ringlusesse. Üheks selliseks on biojätmete käitlemise tehase projekt, mis aitab liigiti kogutud biojätmeid taaskasutada, tootes nendest biogaasi ja väetist. Intervjuueritud osapoolte sõnul moodustab nende prognoositud jäätmete ringlussevõtu kogus üle 4% kogu Eesti kodumajapidamises tekkivatest jäätmetest. Hetkel aga ei ole tegelikku mõju võimalik hinnata, sest projekti raames valmima pidanud jäätmete käitlemise tehase ei ole veel valminud. Samuti ei ole võimalik hinnata klaasvahtkillustiku tehase rajamise projekti, mis ei ole veel tegevusega alustanud, kuid plaanib perioodil 2021—2025 igal aastal ringlusse võtta 11 000 tonni lehtklaasi. Nimetatud projektide puhul on prognoositud kogused küll ringlussevõtu võimekuse suurendamisel olulise mõjuga, kuid reaalseid koguseid on võimalik hinnata alles peale seda kui projektide raames on tegevusega alustatud.

„See on Eesti kontekstis väga suur maht, kuna meie jäätmetest 90% minimaalselt lähebki ringlussevõtuks (materjali taaskasutus), siis sellel on Eestile väga suur mõju.“ (Toetuse saanud projekti esindaja)

KONKREETSETELE JÄÄTMELIIKIDELE KESKENDUMINE JA MUUD VÕIMALIKUD TOETATAVAD TEGEVUSED

Meetme avanedes olid seatud kindlad jäätmenimistu koodid, millele projektid pidid vastama. 2020. a. kitsendati nimistut ning suunati rohkem tähelepanu biojätmete ringlussevõtu, kuna üks taotlejatest loobus biojätmete ringlussevõtu projekti elluviimisest, siis otsustati suunata vabanenud vahendid just sarnastele projektidele. Intervjuude käigus uuriti osapooltelt ka seda, et millistele jäätmeliikidele peaks eelkõige keskenduma. Pea kõikide intervjuueritute hinnangul oleks vaja keskenduda ringlussevõtule, konkreetsemalt eriti plastik- ja tekstiiljätmete ringlussevõtule ning ettevõtted, kellel oleks valmisolek selliste jäätmete töötlemiseks tehnoloogiaid kasutusele võtta, vajaksid kindlasti suuri toetusi. Samuti toodi välja tähelepanu vajava jäätmeliigina ehitusjäätmeid, kuna nende maht on suur aga ringlussevõtu võimalusi hetkel pole. Kõikide hindamise raames kaasatud osapoolte vahel on üksmeel selles osas, et ringlussevõtu võimaluste puudumine on Eesti jäätmemajanduses suureks probleemiks, mis nõuab suurt tähelepanu ja kiiremas korras lahenduste kasutuselevõttu. Konkreetsemalt tõi katuseorganisatsiooni esindaja välja, et täna on vajadus korduskasutusüsteemidesse investeerimiseks. Nagu dokumendianalüüsist selgus, siis alates 2020. a. ei anta enam toetust tegevusele „Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine“ põhjendusega, et puudus huvi taotlusvoorust. Põhjus võib peituda selles, et korduskasutuseks kõlblikke tooteid ei soovita tegelikult jäätmetena näidata, mis tingib olukorra, kus ei ole võimalik antud tegevuse alt taotleda, kuna ametlikult puuduvad jäätmed, mida korduskasutada. Lisaks arvestades, et tegevuse 4.3.5. taotlusvoorusse esitati pigem madal arv projektitaotlusi, siis võib eeldada, et niivõrd mitmekesise sihtrühmani ei jõutud kui antud meetme alt toetatavad tegevused võimaldaksid.

„Kõige tähtsam on see, et me arendaks korduskasutussüsteeme. Laiemaid lahendusi, mis võimaldavad hoida materjale ringluses. Sealjuures ka täiendkoolitused ja seadmete soetamised. Mida kõike teha selle jaoks, et asi ei muutuks jäätmeks. Plastik – konkreetne sektor, kus kõige suurem probleem on pakenditega. Erinevate sektoritega on veel probleem, nt tekstiil.“ (Katuseorganisatsiooni esindaja)

Ühe võimaliku toetatava tegevusena toodi mitme intervjuus osalenu poolt välja teavitustegevus. Erinevate rahastuse saanud projektide esindajate sõnul on teavitustöö tegemine paratamatus, mis jäätmete käitlemise projektidega kaasneb, kuna elanike teadmised jäätmekäitlusest on pigem kasinad ning tihti ei mõisteta näiteks jäätmete sorteerimise vajadust. Samuti on projektide raames rajatavate tehaste

ümbruses elavatel inimestel tihti valed arusaamad tehase tegevuse võimalikust mõjust ning seetõttu kiputakse pigem olema selliste projektide vastu.

„Teavitustöö peaks olema toetatav tegevus. See peab olema. Me saime valmis valla lehe vahele minevad sorteerimislehed nii eesti kui vene keeles. Inimestele tuletame kogu aeg meelde, see on hästi oluline.“ (Kohaliku omavalitsuse esindaja)

„Keskkonnateadlikkus võiks igal pool olla sees, kuidagi sisse kirjutatud. Et kõik projektid panustaksid sellesse keskkonnateadlikkusse. Et tegeleme teavitamise poolega. See võiks ka olla toetatav tegevus.“ (Toetuse saanud projekti esindaja)

Intervjuueritud katuseorganisatsioonide esindajate sõnul oleks vaja läbipaistvat andmete süsteemi kõikide jäätmeliikide koguste osas, mille jaoks koguvad ettevõtted regulaarselt andmeid.

„Mis aitaks, on andmed. Erinevatesse andmetesse panustamine, digitaliseerimine võimaldaks läbipaistvuse. Selle juurutamine on kallid. Kui selle kulu maha võtta ja teha koostööd. Et kui keegi töötab välja materjalivoogude digitaliseerimise, teistpidi on vaja ka selle juurutamist. Ringmajandus tähendab seda, et on läbipaistvus ja teame kõike. Ettevõtted ei kogu andmeid praegu.“ (Katuseorganisatsiooni esindaja)

KESKKONNATEADLIKKUSE SUURENEMINE

Rahastuse saanud ja teostatud projektide puhul on asjaosalised peamiselt arvamusel, et projektide elluviimine on parandanud lähipiirkonna inimeste keskkonnateadlikkust. Eriti on see arvamus ilmnenu just rajatud jäätmejaamade puhul ning kõikide intervjuueritud jäätmejaamade esindajate sõnul on piirkonna inimesed peale jäätmejaamade avamist võimalust kasutanud ning prügi rohkem sorteerima hakanud. Sellegipoolest on mitmed intervjuueritud arvamusel, et keskkonnateadlikkust ei ole võimalik tõsta pelgalt läbi jäätmejaamade loomise ning vajalik oleks avalikkuse jätkuv teavitamine. Mitmed intervjuueritud töid välja, et inimeste teavitamine ning kampaaniate korraldamine võiksid kuuluda toetatavate tegevuste hulka.

„Jaa, on näha, et jäätmejaama oli vaja ja inimesed toovad asju. On läinud paremaks teadlikkus.“ (Toetuse saanud projekti esindaja)

HINNANG:

Tegevust „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“ saab hinnata osaliselt asjakohaseks, kuna rahastuse saanud 13-st projektist 11 (moodustavad eelarvest 14,5%) on suunatud jäätmete kogumisele, mis otseselt ei taga nende ringlussevõttu, kuid omavad kindlasti olulist rolli selleks kaudselt panustades. Alates 31. okt 2020 jõustus määruse muudatus¹, mille kohaselt jäätmejaamade ja -majade rajamist, laiendamist ning inventari soetamist enam ei toetata meetme tegevuses 4.3.5. „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“.

Keskkonnateadlikkuse seisukohalt saab tegevust „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“ hinnata asjakohaseks, kuna investeringute elluviimise piirkondades on täheldatud elanikkonna aktiivsuse ja teadlikkuse kasvu jäätmete sorteerimisel.

3.1.2 TULEMUSLIKKUS

TEGEVUSELE SEATUD VÄLJUNDNÄITAJATE TÄITMINE

Tegevuse 4.3.5. „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“ väljundnäitajana vaadeldakse jäätmete ringlussevõtuks toetust saanud projektide arvu. 2020. a sihttasemeks oli seatud 10 projekti, mis saavutati. 2023. a sihttase on 12 projekti, mis juba 2022. a eeldatavalt saavutatakse. Nimelt on 2021. a seisuga 11 projekti saanud rahastuse ja lõpetatud, lisaks on kaks projekti veel teostamisel. Antud moodsiku puhul ei

ole võimalik välja tuua, millised aspektid on mõõdiku täitmisele kaasa aidanud, kuna vastavalt ekspertintervjuudele ei tuginetud varasemale statistikale või metoodikale sihttasemetel määramisel.

MÕÕDIKUTE SOBIVUS TULEMUSTE HINDAMISEL

Mitme intervjueritud osapoole sõnul ei ole projektide arvu vaatlemine tulemuslikkuse hindamiseks sobilik, sest ei anna objektiivset ülevaadet tegevuse mõjust. Projektide arvu hindamine ei võimalda tegevuste reaalsel tulemuslikkust ja mõju hinnata, sest ei anna ülevaadet sellest, milline on projektide sisu ja panus jäätmete ringlussevõtu ja korduskasutuse toetamisel. Jäätmeliikide ringlussevõtu osakaalud oleksid mõõdikuna sobivad, kuid osakaalude arvutamiseks oleks vajalik jäätmekoguste andmete olemasolu, mis hetkel on puudulik.

„Siit tundub, et prognoositud projektide arv on väike, aga realselt projektid lähevad üle nendest arvudest. Siin tekib küsimus, et milline oli selle raha kasutamise eesmärk alguses. Kas nii väheste projektidega on võimalik see eesmärk saavutada. Et kas vaadatakse projektide arvu või mahtusid.“
(Katuseorganisatsiooni esindaja)

„Ettevõtete tükkide arvu lugemine ei anna hinnangut, mis saaks toetuse ulatuse ja mõju hinnata.“
(Ekspertintervjuus osaleja)

Ühe lahendusena pakkusid intervjueritavad välja, et üheks tegevuse väljundnäitajaks võiks olla materjalina ringlusse suunatud kogused. Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse esindajate sõnul on uue perioodi meetmetele juba ette nähtud ka täiendavad mõõdikud „Liigiti kogutud jäätmed“ (t/aastas) ning „Esmase toorme sääst projektidega“ (t/aastas).

„Me peaks ikkagi rääkima materjalina ringlussevõtu kogustest. See annaks tulemuslikkust ka sihtarvude täitmise osas. See, kas 1-2-3 ettevõtet (saavad toetust), see võtab ikkagi õlgu kehitama.“
(Katuseorganisatsiooni esindaja)

TAOTLUSVOORU JOOKSUL TEKINUD TAKISTUSED

Enamike projektide esindajate sõnul suuri takistusi ja probleeme taotlusvooru jooksul ei tekkinud. Mõne projekti esindaja poolt mainiti esinenud probleeme, mis olid eelkõige seotud bürokraatiaga, sh lubade ja muude vajalike dokumentide taotlemisega. Näiteks projekti „Liigiti kogutud biojätmete käitlemise tehase rajamine“ puhul takerdus projekti algus, sest nii jäätme- kui ehitusloa saamine võttis kaua aega ning lisaks tekkis probleem keskkonnamõjude hinnangule Keskkonnaameti heakskiidu saamisega.

„Praktilise näite pealt, et paned mingi perioodi, kus rahastamine peaks ära toimuma – 3 kuud kulub asjaajamisele ja siis saame hakata ehitama. Kolmest kuust sai poolteist aastat ja siis me oleme vaevelnud selle järgi, et KIK ütleb, et teil peaks juba see projekt käima. Me oleme alles lubade staadiumis. Seal peaks olema see puhveraeg kohe eeldatud, et KIK ise küsib, et milline on lubade saamise tõenäosus. Tingimustesse võiks kuidagi siduda seda lubade saamise teemat rohkem sisse ja see lödvendaks sinu ajagraafikut.“ (Toetuse saanud projekti esindaja)

Ühe taotlusprotsessiga seotud teemana tõstatati menetlusaegade pikk kestus. Täna on projektide menetlusaeg määruse järgi kuni 130 kalendripäeva. Erinevate projektide esindajate sõnul võtab otsuste saamine küllaltki kaua aega ning see tekitab taotlejatele raskuseid projektile ettenähtud ajakavas püsimise osas, mis tulenevalt ettevõtte enda investeerimisplaanidest. Kõik intervjueritud toetuse saajad mainisid ühe takistusena pikka menetlusaega ja/või lühikest projekti koostamise perioodi taotlusvooru avamise teavitamisest kuni vooru sulgemise tähtjani.

Intervjuudes tõstatati elanike potentsiaalne vastuseis erinevate jäätmekäitlustehaste rajamisel. Eriti teravat vastuseisu tunti ühe biojätmete käitlemise tehase rajamisel. Omavalitsuse esindaja sõnul on elanike tugev vastuseis tingitud sellest, et antud piirkonnas on juba jäätmete käitlemisega seotud tehas ning elanikud ei soovi enda piirkonda rohkem sarnast tegevust. Vastuseisu leevendamisel peetakse äärmiselt oluliseks aktiivset teavitamist ning elanikele projektide osas läbipaistva infovoogu võimaldamist. Samuti leidis omavalitsuse esindaja, et tehaste rajamisel on oluline teha koostööd ja kaasata aktiivselt kohalikke omavalitsusi, et vältida olukorda, kus elanikel puudub objektiivne informatsioon ja võib kergesti

tekkida tugev vastuseis. Lisaks saaks omavalitsuse esindaja hinnangul vastuseisu vähendada läbi toetuse, mis võimaldaks piirkonnas rakendada meetmeid, mis leevendaksid võimalikke mõjusid, mis on põhjustatud jäätmekäitlusega seotud tehaste poolt.

„Lisaks elanike vastuseis igasugusele käitlusele on kasvanud. Mis iganes, tahad käitlusplatsi või hoonet püsti panna, elanike vastuseis on väga tugevaks muutunud. Inimeste teadlikkus sorteerimise osas on võib-olla küll kasvanud aga samas on see teadlikkus või arvatakse, et kui keegi tahab midagi tegema hakata, siis sellele tuleb vastu võidelda.“ (Toetuse saanud projekti esindaja)

„See projekt tekitas paksu verd meie ja Keskkonnaameti vahel. Soovisime et see projekt oleks maksimaalselt läbipaistev, et oleks elanikele saanud selgitada positiivseid asju. Meil suruti see projekt sisse, sest aeg pressis peale.“ (Kohaliku omavalitsuse esindaja)

„Me soovisime riigi poolt rohkem meetmeid mis aitaks nt riik pakuks mingeid lõhnaandureid, mingit taristuparandust, mingit haljastust. Praegu näeb nii välja, et ostavad maa, saavad KIKi toetuse ja panevad äri püsti. Ja meie oleme siin nende vahel. Nendega suhtlemisel on see, et nende arvates on kõik korras – kiletükid lendavad – need ei ole meie, lõhnahäiring – ei ole meie. Riik võiks panna öla alla ja toetada meid siin.“ (kohaliku omavalitsuse esindaja)

PIIRAVAD TINGIMUSED

Intervjuudes arutleti kõikide kaasatud osapooltega ka võimalike tingimuste osas, mis projektide edukust pärssida võisid. Ühe sellisena toodi paljude poolt välja innovatsiooni tingimus (riigiabi artikkel 47 korral), mille vajalikkuses ei olnud intervjuudes osalenud veendunud, kuid mis tuleneb otseselt üldise grupierandi (GBER) määrusest. Kolm intervjuueeritavat viitas, et innovaatsiooni tingimused on nende arvates liialt piiravad. Samas aga ei taotletud kas artikkel 14 või VTA (vähese tähtsusega abi) alt, kus ei nõutud innovaatsilisust. Ühelt poolt arvati, et innovatsioon ei ole alati suure mõjuga projekti puhul vajalik ning seda eraldi tingimusena nõuda ei ole põhjendatud. Taotlejate hinnangul tuleks pigem lähtuda sellest kui palju aitab investering kaasa probleemi lahendusele, st jäätmeid tagasi ringlusse suunata. Kolm intervjuueeritavat tõi välja, et innovaatsiooni nõude tõlgendamine ning täitmine osutus liialt keeruliseks. See avaldus kolmel viisil: 1) ei saadud piisavalt aru Keskkonnainvesteeringute Keskuse poolsetest määruse mõistete selgitustest; 2) taotlemise algusfaasis arvati, et innovaatsiooni lahenduse puhul on kolme hinnapakumise puudumise selgitus piisav, kuid tegelikkuses menetluse käigus tuli seda täiendavalt põhjendada, mis osutus problemaatiliseks; 3) menetluse käigus nõutud korduvad täiendavad päringud innovaatsiooni selgitamiseks osutusid taotlejale keeruliseks. Samuti oli mõnel intervjuus osalejale mulje, et mõningal juhul, kui innovatsiooni on projektis läbi mõne uuendusliku tehnoloogia pakutud, on nõutud täiendavaid põhjendusi ja toetuse taotlejale jäänud mulje, et innovatsiooni pigem ei soovita toetada. Riigiabi artikkel 47 nõuded olid üheltpoolt keeruliselt tõlgendatavad ja piiravad, kuid siiski taotleti artikkel 47 alt, et saada kõrgemat toetusmäära/toetuse summat kui artikkel 14 või VTA (vähese tähtsusega abi) puhul, kus muuhulgas näiteks innovaatsiooni nõuet ei kaasnenu.

Hindamise raames räägiti ka potentsiaalselt ringlussevõttu suurendavate projektide esindajatega, kelle projektid toetusvoorus rahastust ei saanud. Selliste projektide esindajate puhul esines erinevaid arvamusi taotlusvooru protsessi ning nõutavate tingimuste osas. Tingimuste osas toodi välja, et teatud projektide puhul on rakendatavad tingimused raskesti täidetavad ning keerulised – näiteks juhul, kui projekti raames on kasutusel täiesti uudne tehnoloogia, mille puhul ei ole võimalik kolme hinnapakumise nõuet täita. Samuti toodi välja, et vahel pärsib projekti taotlusprotsessi vajaliku dokumentatsiooni tagamine, sest taotlejatel endil puudub piisav kogemus ning kõik taotlusprotsessiga seotud nõudmised ei ole taotlejate jaoks täielikult selged. Kuigi ei ole võimalik hinnata, milline oleks olnud rahastuseta jäänud projektide mõju ringlussevõtu suurendamise osas, on selliste projektide esindajate endi sõnul nende projektidel suur potentsiaal ning peetakse kahetsusväärseks, et projekte ei ole olnud võimalik ellu viia. Taotlemise tingimuste keerukust ilmestab selgelt nõuetele mittevastavate projektitaotluste kõrge osakaal (I taotlusvoorus vastavalt 75% ja II taotlusvoorus 32%).

„Üks asi, mis meid kindlasti häiris, oli see innovatsiooni tingimus. Innovatsiooni tagaajamine ja kui toetatavast tegevusest ja summast võeti maha vanamoodsa tehnika maksumus. Miks seda teha? Kui sul

on uus tehnoloogia, siis see maksab palju. Kui see vana tehnoloogia oleks sama palju maksnud ja uus tehnoloogia on samaväärne, siis ei oleks ju toetust saanud. (Toetuse saanud projekti esindaja)

TOETUSE SUURUSED JA MÄÄRAD

Toetuste miinimum- ja maksimumsummade ning toetuse määrade osas esines intervjueritud osapoolte seas erinevaid arvamusi. Suuremahuliste projektide esindajate arvates jäävad toetussummad liialt väikeseks, sest ümbertöötlemiseks vajalik tehnoloogia on äärmiselt kallis. Samas hinnatakse, et jäätmete ringlussevõttu toetatakse ning positiivseks peetakse seda, et läbi toetuse saavad tegevusega alustada ka väiksemad projektid, mis muul viisil rahastust ei leiaks. Seetõttu pakuti välja, et väiksematele projektidele oleks eraldi meede väiksemas mahu toetussummadega.

Toetuse määrade puhul toodi välja, et need on taotlejatele tasuvad, kui toetuse summa on arvestatava suurusega. Väiksema toetussumma puhul ei ole toetuse määr piisavalt atraktiivne eelkõige seetõttu, et toetusvooruse osalemine toob ettevõttele kaasa teatud kulud ning saadav toetuse summa ei pruugi projekti elluviimiseks piisav olla. See võib selgitada ka kõrget nõuetele mittevastavate taotluste hulka, kuna just riigiabi artikkel 47 alt taotlemine (ehk toetamine tingimusel, et investering peab arendama tehnoloogiat ja olema innovaatiline ehk vastama kõige kõrgemal arengutasemel olevale tehnoloogiale, seadmele, võttele, protsessile) võimaldab oluliselt kõrgemat toetusmäära, kus aga samas paljud projektid ei suutnud piisaval määral selgitada vastavust innovaatilisuse kriteeriumile. Loomulikult eelistavad taotlejad võimalikult suuri toetusmäärasid, kuid samas peetakse taotlejale tasuvaks ka väiksemat toetusmäära, kui see võimaldab projekti ellu viia ja eesmärgi saavutada.

„Reaalselt Eesti taaskasutust ja ringlussevõttu mõjutavate projektide maksumus on tegelikult oluliselt suuremad kui need eeldatavad summakesed siin on ette nähtud. (Toetuse saanud projekti esindaja)

„Need ei peaks olema kivisse raiutud. Eestis ei ole ju kogemust. Suuremad ümbertöötused, kunagi ei tea kui tuleb mingi uus tehnoloogia, nt plasti töötlemisel ja siis jäävad need summad liiga väikeseks. (Toetuse saanud projekti esindaja)

„Mida väiksem on toetussumma, mida jagatakse – seda ebahuvitavam see on. Selle summa saamisega kaasnevad ju väga suured kohustused. Pead hanked tegema ja sellega tulevad sul mingisugused kulud. Tegelikult päris iseseisvalt suudavad vähesed ettevõtted projektid valmis kirjutada ehk tekivad projekti kirjutamise kulud. Ehk kui see summa on väga väike, siis selle tasuvuspunkti ei saavuta. (Toetuse saanud projekti esindaja)

ALTERNATIIVSED RAHASTUSALLIKAD

Intervjuudes osalenud projektide esindajate sõnul projektide elluviimiseks palju alternatiivseid rahastamisallikaid ei ole. Seetõttu on kõikide osapoolte hinnangul äärmiselt oluline, et jäätmekäitlusvaldkonda toetusrahasid suunatakse. Suuremate projektide puhul oleks nende elluviimine ilma Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus toetuseta olnud võimatu. Intervjueritavad tõid välja, et Euroopa Liidu poolt antavad toetused nõuavad ettevõtte välist abi sobiva toetuse leidmisel ja taotluseks vajaliku projekti kirjutamisel, sest toetatavaid valdkondi on palju ning toetusmeetmed on väga erinevad.

„Nende alternatiivsete rahastamisallikatega on see häda, et vajatakse ettevõttevälist konsultatsiooni või ka projektikirjutamise abi. Valdavalt nõuab see tõsist teist taset, et projekt kokku kirjutada. EL tase on muidugi palju professionaalsem, täiesti teine kaliiber. Kui meie toetused lõppevad 2 miljoni juures, siis seal võibki rääkida 10 miljonilistest projektidest. See tähendabki, et projekti kirjutamine tekitab probleeme – valdkondi on palju ja meetmed on erinevad. (Toetuse saanud projekti esindaja)

HINNANG:

Tegevus „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“ saab hinnata tulemuslikuks, kuna rahastatud projektide arvuga on saavutatud 2020. aasta väljundnäitajaks määratud sihttase.

3.1.3 MÕJU

ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA FONDIDE RAKENDUSKAVA EESMÄRKIDE JA RIIGI JÄÄTMEKAVA TULEMUSNÄITAJATE SAAVUTAMINE

Riigi Jäätmekava 2014—2020 strateegilise eesmärgi II tulemusnäitajate (vt Tabel 2. Riigi jäätmekava 2014—2020 II strateegilise eesmärgi mõõdikud ja tulemusnäitajad) saavutamist ei ole võimalik hinnata, sest Riigi Jäätmekava 2014—2020 2020. aasta tulemusnäitajad avaldatakse alles 2021. aasta sügisel siis, kui käesolev uuring on juba läbi viidud.

Riigi jäätmekavas on välja toodud, et jäätmete taaskasutuse suurendamine peab toimuma ringlussevõttu eelistades ning eriti on vaja suurendada olmejäätmetes sisalduvate biolagunevate jäätmete liigiti kogumist ja ringlusse suunamist. Ainuüksi üks rahastuse saanud tehas prognoosib perioodil 2022—2026 ringlusse võtta keskmiselt 23 000 tonni biolagunevaid jäätmeid aastas, et toota nendest biogaasi ja väetist. Kuigi tehas ei ole veel alustanud ja seetõttu ei saa tegelikkus mõju hinnata, siis positiivsena saab ära märkida, et tulevikus suureneb biojäätmete liigiti kogumise võimekus märkimisväärselt. Võimekuse suurenemise tulemusena tekib seega ka täiendavat sisendit biojäätmete liigiti ringlussevõtuks.

Ringlussevõtu suurendamisel nähakse olulise faktorina jäätmete kogumis- ja käitlusvõrgustiku arendamist. Kuigi enamike projektide teostamise raames (jäätmejaamade rajamine) on otseselt tegemist kogumis- ja käitlusvõrgustiku arendamisega, ei ole tegevuse raames praeguseks veel ringlussevõttu suurendatud, sest sellise mõjuga projektid on hindamise läbiviimise ajal alles käivitamise faasis. Riiklikus jäätmekavas on lisaks ühe peamise väljakutsena nimetatud olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvu täitmine (2020 sihttasemeks 50%). Statistikaameti andmetel¹⁸ oli 2019. aastal ringlusse võetud olmejäätmete määr 31%. Hindamise hetkel ei ole võimalik erinevate jäätmeliikide ringlussevõtu määra hinnata, kuna andmed jäätmekoguste osas puuduvad.

HINNANG:

Kuigi võib eeldada, et Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2023. aasta sihtväärtused saavutatakse, ei ole hetkel tegevuse „jäätmete ringlussevõtu toetamine“ mõju võimalik hinnata, sest puuduvad andmed Riigi Jäätmekava strateegilise eesmärgi II tulemusnäitajate 2020. aasta tasemete arvutamiseks.

3.2 ÜLEVAADE TEGEVUSEST „JÄÄTMEDE KORDUSKASUTUSEKS ETTEVALMISTAMISE TOETAMINE“

Tegevuse 4.3.6 „Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine“ on KIK perioodil 2016 – 2020 läbi viinud ühe taotlusvooru, mis oli avatud 08.11.2016 – 24.01.2017. Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetust on saanud ainult üks projekt, mis tähendab, et täidetud on 2018. aasta sihttase, kuid täitmata on 2020. aastaks seatud sihttase (kolm projekti). Rahastuse saanud projekt sai toetust **137 025** eurot ning projekti kogumaksumus oli **182 700** eurot. Lisaks taotleti 2,1 mln eurot rahastust sorteerimistehase rajamiseks pakendijäätmete korduskasutuseks ettevalmistamiseks, kuid taotlus tunnustati mittevastavaks, kuna tehnoloogia ei olnud piisavalt uudne, mistõttu ei täidetud riigiabireegleid, projekti ei hinnatud jätkusuutlikuks ning projekti omafinantseering ei olnud tõendatud.

Rahastuse saanud projekt prognoosis võtta ringlusse kokku **3 460 tonni ehitus- ja lammutussegaprahti**. Täpsemalt oli ettevõtte prognoosides välja toonud, et 2018. aastal plaanib ettevõtte ringlusse võtta **360 tonni** jäätmeid ning perioodil 2019—2023 igal aastal **620 tonni** jäätmeid.

¹⁸ Jäätmed ja ringmajandus. Eesti Statistikaamet. [<link>](#)

Tegevuse „Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine“ asjakohasust, mõju ja tulemuslikkust ei ole võimalik hinnata kuna tegevuse raames ainsana rahastatud projekt sattus raskustesse. Ettevõtte esindajaid ei ole õnnestunud hindamise raames intervjuerimise eesmärgil kätte saada. Keskkonnainvesteeringute Keskuse poolt on algatatud järelevahtemenetlus..

4 JÄRELDUSED

Analüüsid tegevuste 4.3.5. „Jäätmete ringlussevõtu toetamine“ ning 4.3.6. „Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamise toetamine“ mõju ja tulemuslikkust ning tuginedes taotlejate, kohalike omavalitsuste ja katuseorganisatsioonide intervjuudele oleme jõudnud allolevate järeldusteni.

J1: PUUDULIK TEAVITUSTÖÖ | Hinnataval perioodil ei jõutud meetme voorude ja tingimuste kommunikeerimisel piisavalt mitmekesise sihtrühmani. Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus poolt korraldati infopäevad ning taotlemise tingimused on esitatud meetme kodulehel, kuid meetme keerulised tingimused (innovatsiooni nõude täitmine, riigiabi liigid, toetatavad tegevused jmt) jäid taotlejatele ikkagi ebaselgeks, sest sisaldavad määrusest tulenevaid keerulisi termineid. Taotlusvoor avanemise kohta ei toimunud piisavalt teavitustööd, mis oleks võimaldanud hakata varakult projektitaotlusi ette valmistama.

J2: KEERULISED JA EBASELGED TAOTLEMISE TINGIMUSED | Hinnataval rahastusperioodil esines olukordi, kus taotlusvoor ebaõnnestus või vooru raames ei esitatud piisavalt tingimustele vastavaid projekte. Nõuetele mittevastavate projektitaotluste osakaal oli kõrge (I taotlusvoorus vastavalt 75% ja II taotlusvoorus 32%). Euroopa Liidu kehtestatud nõuded olid taotlejale piiravad ning raskesti tõlgendatavad. Taotlejatele oli ebaselge riigiabi art 47 tulenev tehnoloogia arendamise nõue, kus investeering peab ületama tavapärasest „tehnikataset“ ehk kasutama peab innovaatilist lahendust. Projektide esindajate sõnul on innovaatilisest lahendusest olulisem lahenduste reaalne mõju ning tihti on see saavutatav juba nõ vanade tehnoloogiate kasutamise kaudu.

Iga projekt on teatud nüansside poolest unikaalne, mistõttu üldine juhendmaterjal ei ole taotlejatele selgituste andmiseks piisav. Taotlejatele on kättesaadav 2017 koostatud aruanne „Jäätmete ringlussevõtuks ettevalmistamise ja ringlussevõtu parimate praktikate kaardistus“¹⁴, kuid tegemist on mahuka 186 lk dokumendiga. Osadele intervjueritavatele jäi arusaamatuks, millises olukorras innovaatilisust peab tõestama ning millal mitte. Näitena toodi jäätmejaamade rajamise projekte, mis mitme intervjueritava hinnangul innovaatilisuse nõuet ei täida. Teisalt jäi toetuseta projekte, mis oleksid pakkunud innovaatilisi lahendusi või tehnoloogiaid. Siinkohal aga ei oldud piisavalt teadlikud, mis riigiabi liigist tulenevalt antud nõue tekib. Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse esindajate sõnul tuleneb innovaatilisuse tingimus GEBR artikkel 47 nõuetest, mis on tänu kõrgele toetusprotsendile kõige eelistatum ja atraktiivsem taotlejate hulgas. Rahastamisel väiksemate toetusmäärade ja summade – artikkel 14 ja VTA (vähese tähtsusega abi) – alusel seda nõuet ei ole.

Lisaks on taotlejatele segane, kas ja mis detailsusastmel tuleb selgitada kohustusliku kolme võrreldava hinnapakumise puudumist. Üldiselt lubatakse menetluse käigus seda taotlejal selgitada, kuid see pikendab oluliselt menetlusprotsessi, kuna tungivalt suunatakse taotlejaid täiendavaid pakumisi küsima.

J3: RAHASTATUD PROJEKTID EI KATA PROBLEEMSEID VALDKONDI | Hinnataval perioodil läbiviidud voorudes oli võimalik toetust taotleda väga erineva sisuga projektidele. Rahastuse saanud 13-st projektist 11 (14,5% eraldatud toetuse eelarvest) oli suunatud jäätmejaamade rajamisele, jäätmejaamade laiendamisele või jäätmejaamade inventari soetamisele, mis konkreetset materjali ringlussevõtuga ei tegele, kuid loovad selleks eeldused. Suurem rõhk peaks olema tegevuste

toetamisel, mis aitavad materjali ringlusse võtta ja seda just nendes valdkondades, kus potentsiaalselt tekivad suuremad jäätmete kogused. Intervjueeritud osapooled tõid välja, et riik ei ole toetuste jagamisel jälginud kindlat strateegiat vaid toetuseid on antud kaootiliselt omavahel tihti otseselt mitteseostavate tegevuste jaoks. Keskkonnaministeeriumi poolt on küll viidud läbi töörühmasid, kuid kahjuks pole siiani saadud sisulist tagasisidet, et selle põhjal prioritseerida rahastatavaid valdkondi ja tegevusi.

J4: TAOTLUSTE PIKK MENETLUSAEG JA LÜHIKE ETTEVALMISTUSAEG | Taotluste menetlusaeg on määruse kohaselt kuni 130 kalendripäeva, millele lisandub päringutele vastamise aeg. Intervjueeritud taotlejate hinnangul pärsib nii pikk menetlusaeg taotlejate huvi, kuna investeerimisplaan, tegevustega alustamine ja eraldatud ressursid jäävad liiga pikaks ajaks ootele.

Taotluste lühike ettevalmistamise periood vähendab projektitaotluste kvaliteeti ja nõutud tingimuste täitmise suutlikkust. Näiteks määrati ühe taotlusvooru menetlusajaks kaks ja pool kuud, mis ei olnud suuremate projektide puhul piisav vajalike lubade taotlemiseks. Puudus teadmine mis ajal ja mis mahus plaanitakse taotlusvooru avada, et taotlejad saaksid juba enne taotlusvooru avanemist alustada ettevalmistavate töödega. Vaid vähesed toetuse saajad suudavad iseseisvalt projekte edukalt valmis kirjutada, mistõttu lisaks ettevalmistavatele tegevustele peavad taotlejad jõudma lühikese aja jooksul kokkuleppele konsultatsioonifirmaga, kes aitab taotlust koostada. Eespool mainitud põhjused tingivad olukorra, kus vooru avanemisel pole taotlejal enam võimalik kõiki ettevalmistavaid tegevusi nõuetekohaselt teostada. 2021. a taotlusvoorus rakendati esimest korda jooksvat taotlemist.

J5: MADAL TEADLIKKUS JÄÄTMEKÄITLUSE VAJALIKKUSEST | Elanike teadmised jäätmekäitlusest on pigem kasinad ning tihti ei mõisteta jäätmete sorteerimise vajadust. Jäätmekäitlusega seotud rajatiste ümbruses elavatel inimestel on valed arusaamad võimalikust negatiivsest mõjust, mistõttu ollakse selliste projektide vastu. Taotlejatele jäi mulje, et projekti ja täpsemalt jäätmete ringlussevõtu vajadust ja kasulikkust seati riigiasutuste poolt kahtluse alla. Näiteks lubade saamisel oli vaja riigiasutustele tõestada, et projekt on kasulik kogu piirkonnale. Seega tuleks meetme tulemuslikkuse suurendamiseks teha teavitustööd kohalikul tasandil, selgitada miks jäätmevaldkonna investeeringud on olulised ja kuidas see piirkonda edendab.

J6: JÄÄTMEKETKE VÄHENDAMISELE EI OLE SUUNATUD PIISAVALT TEGEVUSI | Jäätmejaamadega seotud investeeringud on vajalikud, kuid jäätmeprobleemide lahendamiseks tuleb lisaks toetada jäätmetekke vähenemiseks suunatud tegevusi. Riigi tasandil on oluline panna suuremat rõhku jäätmetekke vältimisse just nendes valdkondades ja piirkondades, mis jäävad kohaliku omavalitsuse haldusalast välja.

J7: PROJEKTIDE ARV MÕÕDIKUNA EI NÄITA KUI PALJU TEGELIKULT JÄÄTMEID RINGLUSSE SUUNATAKSE | Meetme tulemuslikkuse hindamiseks kasutatud mõõdik ei aita piisavalt sisuliselt hinnata kui palju on toetatud tegevuste tulemusel suurenenud jäätmete ringlussevõtt. Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse esindajate sõnul on uue rahastusperioodi meetmetele juba planeeritud täiendavad mõõdikud „Liigiti kogutud jäätmed“ (t/aastas) ning „Esmase toorme sääst projektidega“ (t/aastas).

J8: ANDMETE PUUDUMINE EI VÕIMALDA SEIRATA MEETME TULEMUSLIKKUST | Meetme tulemuslikkuse seiramiseks ning voorude paremaks planeerimiseks tuleks tihedamini analüüsida liigiti kogutud ja ringlusse võetud jäätmete koguseid. Taotlejate täiendava halduskoormuse vältimiseks ei ole seni kehtestatud regulaarset aruandluskohutust projekti rahastusperioodi jooksul. Ühtne ja lihtne e-aruandluse süsteem lihtsustaks vajalike andmete kogumist tekitama seejuures täindavat halduskoormust.

Hinnataval perioodil taotlejatele rakendatud aruandluse kohustuse täitmine osutus keeruliseks olukorras, kus toetuse taotlejaks oli kohalik omavalitsus, kes leidis jäätmejaama haldamiseks hanke korras operaatori. Kohalikud omavalitsused tõdesid, et senise koostöövormi käigus on neil keeruline vajadusel operaatorilt saada vajalikke andmeid, et täita enda kui taotleja aruandluse kohustust.

J9: MEETME OODATAV MÕJU JA EELARVE EI OLE TASAKAALUS | Arvestades, et meetme tulemusel oodatakse jäätmete ringlussevõtu märkimisväärset suurenemist ja seeläbi Riigi Jäätmekava strateegilistesse eesmärkidesse panustamist, siis on tegevuste elluviimiseks eraldatud eelarvemaht suhteliselt väike. Lisaks on antud toetusmeetmel kõrge potentsiaal võimendada innovatsiooni elluviimist ja ressursitõhususe parendamist, millele annavad tõuke just riiklikud toetused.. Seega, et saavutada projektide kaudu Riigi Jäätmekava strateegiliste eesmärkide täitmine, on eraldatud toetuste eelarvemaht liiga väike.

J10: MEEDE AINUÜKSI EI TAGA JÄÄTMETE RINGLUSSEVÕTTU | Jäätmete ringlussevõtu probleemi ei ole võimalik lahendada ainult toetusmeetmetega. Jäätmete ringlussevõtu suurendamist saab soodustada läbi tervikliku jäätmepoliitika ja üksteist täiendavate tegevuste.

J11: JÄÄTMEVALDKONDA TOETAVAD TEGEVUSED EI OLE OMAVAHEL PIISAVALT HÄSTI SEOTUD | Uuringus intervjueeritud osapoolte hinnangul ei ole riik olnud toetuste jagamisel järjepidev. Arvesse ei ole võetud juba varem tehtud investeeringuid, mille mõju saaks suurendada hästi planeeritud meetmetega toetatud jätkutegevused. Varem tehtud investeeringute puhul ei ole kogutud süsteemselt andmeid, et nende põhjal konkreetsemad mõõdikud seada, mida saaks regulaarselt seirata ja selle põhjal kergelt tuvastada, millistele järgmistele valdkondadele tuleks rahastust suunata, et mõju tervikuna avalduks ja jäätmehierarhias ei tekiks pudelikaelasid. Oluline on teha põhjendatud valikud milliste jäätmeliikide lõikes tuleb suunata ja toetada jäätmete tekke vähendamist, milliste jäätmeliikide puhul on otstarbekas toetada jäätmekäitlust ja milliste liikide puhul korduskasutuseks ettevalmistamist ja/või ringlussevõttu, sh kas ja kui suur turg on jäätmete ringlussevõtuks (jäätmete maht ning turunõudlus jäätmetest valmistatud toodetele).

5 SOOVITUSED

Järgnevalt on esitatud soovitusel, et toetuse kasutamisel saavutada maksimaalne positiivne mõju jäätmete ringlussevõttu ja korduskasutuseks ettevalmistamise korraldamiseks. Soovitusel on välja töötatud tuginedes dokumendianalüüsile, statistilisele analüüsile ning läbiviidud intervjuudele. Soovitusel on esitatud jagatuna gruppidesse: teavitustöö, taotlemine, projektide elluviimine ning laiemal strateegia kujundamine.

Leid	Järeldus	Soovitus
I TEAVITUSTEGEVUS		
Euroopa Liidu kehtestatud nõuded riigiabi taotlemisel on keerulised ja raskesti tõlgendatavad.	Puudulik teavitustöö (J1), keerulised ja ebaselged taotlemise tingimused (J2).	<p>S1: Luua täiendavad juhendmaterjalid ja pakkuda eelnõustamist Meetme atraktiivsuse suurendamiseks on soovituslik lisaks olemasolevale koostada iga taotlusvooru kohta täiendavad juhendmaterjalid, kus on selgitatud võimalikult lihtsalt Euroopa Liidu poolt kehtestatud riigiabi andmise reegleid ja tingimusi. Juhendmaterjalides tuleks vältida keerulisi termineid, tõlgendada lihtsas keeles määruses toodud definitsioone ja selgitada meetme tingimusi läbi erinevate näidiskaasuste. Näiteks selgitada lihtsamas keeles riigiabist tulenevad nõuded (täna on küll toodud olulisemad nõuded kodulehel slaididel, kuid kasutades määruses toodud keerulisi sõnastusi), artikkel 47 puhul tuua rohkem projektipõhiseid näiteid tehnika taseme ületamise kohta ja näitlikustada arvutuskäike leidmaks täiendavate investeeringukulude abikõlblik osa. Lisaks koostada dokumendi vorm või kontrollküsimused, millele peab taotleja vastama, et piisaval tasemel ära põhjendada, miks kolme pakkumist ei ole võimalik esitada. Sagedamini esinevad küsimused ning eksimused taotlejate poolt on soovituslik formuleerida korduma kippuvate küsimustena ning avalikustada meetme kodulehel.</p> <p>Lisaks on otstarbekas pakkuda konsultatsioone potentsiaalsetele taotlejatele. Soovituslik on seda teha, kas Keskkonnainvesteeringute Keskuse koordinaatorite poolt personaalselt või ressursipuuduse korral läbi välise partneri, kes kaardistaks sobiliku sihtrühma, tutvustaks toetusmeetme tingimusi, hindaks projekti potentsiaali antud meetme kontekstis ning aitaks läbi mõelda taotlemise tingimuste, sh riigiabist tulenevate nõuete täitmise. Konsultatsioonide läbiviimine eeldab ka laiemalt sobiliku sihtrühma kaardistamist ja toetusmeetme tutvustamist, mis omakorda tõstaks potentsiaalsete taotlejate arvu.</p>
II TAOTLEMINE		
Vajadus täpsemalt välja selgitada potentsiaalsete taotlejate vajadused, kes oleksid võimalised	Rahastatud projektid ei kata probleemseid valdkondi (J3).	<p>S2: Konsulteerida potentsiaalsete taotlejatega, et selgitada välja nende vajadused Meetme tegevuste planeerijatel on soovituslik teha eelkonsultatsioone töörühmade moodustamise ning erialaliitude ja kohalike omavalitsustega suhtlemise kaudu, et välja selgitada, millised on potentsiaalsete taotlejate vajadused jäämevaldkonnas. Varasemalt on erinevate erialaliitudega töörühmi korraldatud, mis kahjuks pole tulemusi toonud. Kuna intervjuude käigus selgus, et tänased rahastusmeetmed ei kata kõiki probleemseid valdkondi, on</p>

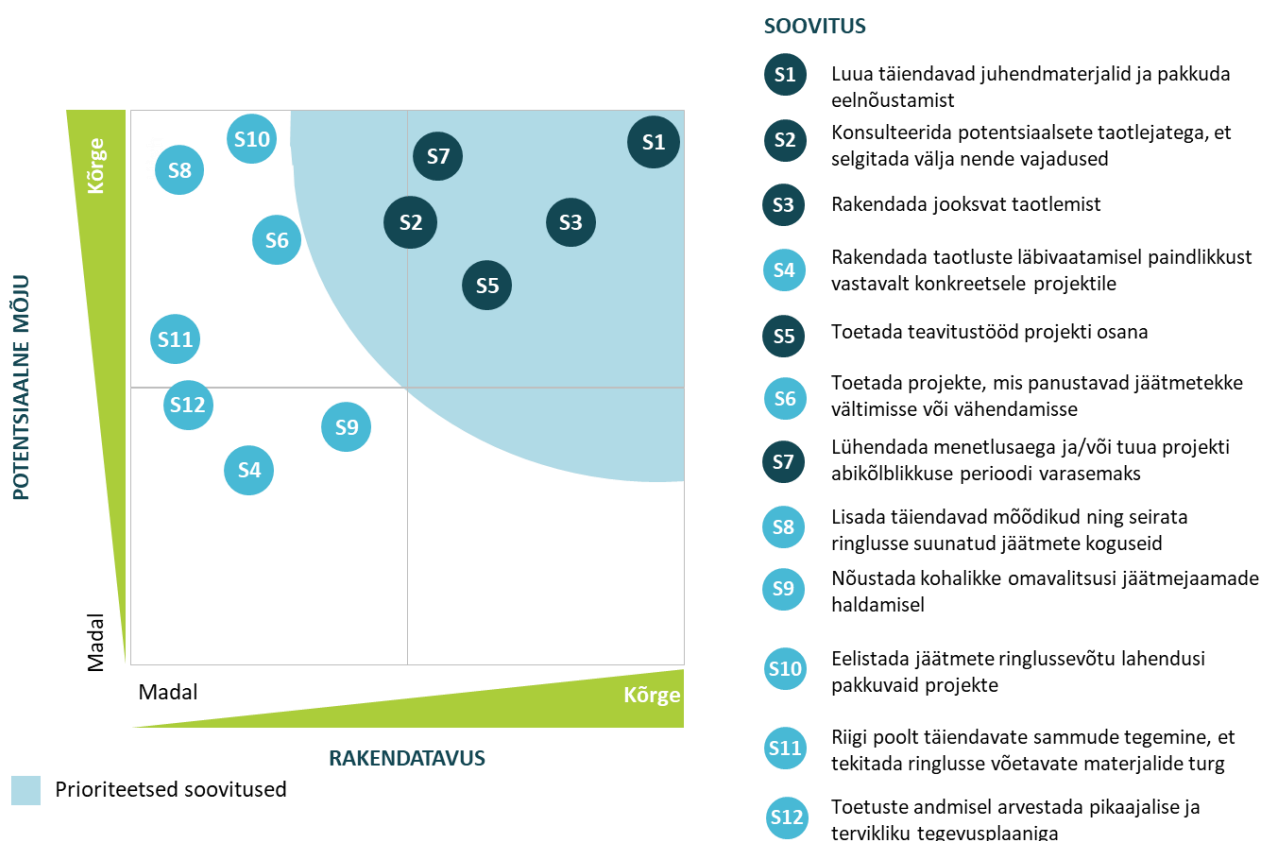
Leid	Järeldus	Soovitus
panustama meetme eesmärkidesse.		<p>oluline saada sisendit töörühmade poolt, kes esindavad potentsiaalseid taotlejaid, et tuvastada konkreetsemalt rahastust vajavad valdkonnad. Erialaliite, kohalikke omavalitsusi jm osapooli motiveeriks rohkem kaasa rääkima kui neid tuua partneri tasemele. Tarvis on tihedamalt ja regulaarselt korraldada töörühmasid, viia läbi küsitlusi/(paneel)intervjuusid ning kaasata meetme väljatöötamise protsessi.</p> <p>Lisaks tuvastada, milliste jäätmeliikide ringlussevõtu toetamine on kõige kriitilisem, et voozu tingimuste kaudu suunata vahendid just nende jäätmeliikide ringlussevõtu toetamiseks. Uuringud või eelkonsultatsioonid on vajalikud, et võimalikult kiiresti saaks selgitada taotlusvoozu tingimused, mis osutusid taotlejate jaoks piiravaks ning samas võimaldab vahetu tagasiside võtta arvesse muudatusi tingimustes, mida on vaja enne järgmise taotlusvoozu avamist ellu viia.</p>
Lühike taotluste esitamise periood vähendab projektitaotluste kvaliteeti ja nõutud tingimuste täitmise suutlikkust.	Taotluste lühike ettevalmistusaeg (J4).	S3: Rakendada jooksvat taotlemist Hoida taotlusvoozud jooksvalt avatud seni kuni eelarve täitub. Selline korraldus annaks taotlejatele piisavalt palju ettevalmistusaega, et kvaliteetne projekt ette valmistada ja nõuetekohane taotlus esitada. Samuti võimaldab jooksvalt avatud taotlusvooz rakendusüksusel efektiivsemalt toetusi jagada. 2021. a rakendati jooksvat taotlemist. Juhul kui jooksvat taotlusvoozu pole järgmistes voozudes võimalik rakendada, siis tuleb taotlejaid võimalikult varakult (paar kuud) informeerida eelinfoa üldiste toetuse andmise tingimuste, toetatavate tegevuste ja eelarve mahu osas, et taotlejatel oleks piisav aeg projekte ette valmistada.
Vähene paindlikkus taotlemise tingimuste täitmisel piiratud ajaraami sees, nt lubade taotlemisel.	Keerulised ja ebaselged taotlemise tingimused (J2).	S4: Rakendada taotluste läbivaatamisel paindlikkust vastavalt konkreetsele projektile Näiteks kolme hinnapakkumise nõude puhul rakendada paindlikkust kui on tegemist kõrgelt innovaatiliste lahendustega, mida ei suuda konkureerivad pakkujad pakkuda. Juhul kui kolme võrreldavat pakkumist ei ole võimalik esitada, siis tuleb taotlusele lisada sellekohane selgitus. Soovituslik on koostada täpsemad juhised, mida antud selgitus peab sisaldama. Näiteks koostada dokumendi vorm või kontrollküsimused, millele peab taotleja vastama, et piisaval tasemel ära põhjendada, miks kolme pakkumist ei ole võimalik esitada. Lisaks tuleb arvestada, et taotluses nõutud lubade taotlemine on aeganõudev protsess, mis vajab paindlikku ja taotleja põhist lähenemist tähtaegade seadmise ja pikendamise osas. Intervjueeritavad tõid korduvalt välja, et tunnevad liigset survet olles kahe osapooli vahel – üheltpoolt, et püsida Keskkonnainvesteeringute Keskusele lubatud ajagraafikus projekti elluviimisel ning teisalt, et täita vajalikud nõuded nt keskkonnanaloo taotlemisel, mis oli üks peamisi projekti pikendamise põhjusi (vajalike arvutuste ja analüüside esitamine, selgitused projekti vajalikkuse ja võimaliku keskkonnamõju osas jmt). Seetõttu on soovituslik taotlejale rohkem tuge pakkuda ja kommunikeerida otseselt ka lubasid väljastavatele asutustele, miks antud projektid vajalikud on ning teha tihedamat koostööd, et hõlbustada lubade väljastamise protsessi.

Leid	Järeldus	Soovitus
Jäätmetekke vältimine algab inimestest.	Madal teadlikkus jäätmekäitluse vajalikkusest (J5).	S5: Toetada teavitustööd projekti osana Kuna jäätmeringlus algab inimeste teadlikkusest, siis tuleb endiselt panna suurt rõhku teavitustöö toetamisele. Teavitustöö kui tegevus on soovituslik toetada projekti osana, st ainult teavitustöö tegevustele rahastuse taotlemine ei täidaks meetme eesmärki. Toetatavad teavitustegevused peaksid olema eesmärgiga, et inimesed soodustaksid jäätmete ringlussevõttu, oskaksid korrektselt liigiti koguda ning saaksid adekvaatset informatsiooni rahastuse saanud projekti potentsiaalsest müra ja lõhna saastest.
Läbi erinevate rollidega ettevõtete süsteemse toetamise on võimalik saavutada süsteem, mis väldib või vähendab jäätmeteket.	Jäätmetekke vähendamisele ei ole suunatud piisavalt tegevusi (J6).	S6: Toetada projekte, mis panustavad jäätmetekke vältimisse või vähendamisse Jäätmete kogumise ja ringlussevõtuga seotud investeeringuid tuleks ka edaspidi toetada, kuid jäätmetekke vähenemiseks tuleb teha ka tegevusi, mis jäävad kohaliku omavalitsuse haldusalast välja. Seega tuleks mitmete intervjueritud osapoolte sõnul asetada suuremat rõhku jäätmetekke vältimisse või vähendamisse. Jäätmeteket saab vähendada korduskasutussüsteemide kasutamisega ning uute tehnoloogiate väljaarendamisega. Lisaks jäätmete kogumise ja ringlussevõtu investeeringutele tuleks toetada nii korduskasutuseks pakendi arendamistöid kui ka koostöö võrgustiku loomist, mis soodustab tootlustajatel korduskasutuseks pakendi kasutusele võtta. Läbi erinevate rollidega ettevõtete süsteemse toetamise on võimalik saavutada süsteem, mis väldib või vähendab jäätmeteket.
III PROJEKTIDE ELLUVIIMINE		
Projektitaotluste pikk menetlusaeg pärsib taotlejate huvi antud vooru vastu.	Taotluste pikk menetlusaeg (J4).	S7: Lühendada menetlusaega ja/või tuua projekti abikõlblikkuse perioodi varasemaks Soovituslik on võimaldada alustada projekti tegevustega enne rahastusotsuse saamist. Võimalik on lisada tingimus, et enne rahastusotsuse saamist ei tohi taotleja sõlmida ühtegi siduvat lepingut enne rahastusotsuse saamist, et täita üldise grupierandi (GBER) määruse artikkel 6 ergutava mõju tingimust. Vajadusel saab defineerida võimaliku varaseima abikõlblikkuse perioodi alguse ka riigiabi liigist tulenevalt. Antud soovitusel eesmärk on, et taotlejad saaksid alustada omal riskil projekti tegevustega pärast taotluse esitamist. Sellist varianti võivad tahta näiteks ettevõtted, kelle jaoks on planeeritud investeering osa ettevõtte pikaajalisest strateegiast. Muuhulgas suurendaks sellise paindlikkuse lisamine huvi ka taotlemise vastu, mis antud meetme tegevustel on olnud pigem tagasihoidlik. Soovituslik on täpsemalt analüüsida projektitaotluste menetlusprotsessi, et lühendada projektide menetlusaega. Näiteks kui täna toimub projekti hindamine spetsialistide poolt etapiti, siis rakendada eri valdkonna spetsialistide poolt hindamist paralleelselt. Vajadusel suurendada KIK projektitaotluste hindamise meeskonda, et kasvaks taotluste hindamise suutlikkus.

Leid	Järeldus	Soovitus
Kõik meetme mõõdikud ei ole eesmärgipärased.	Projektide arv mõõdikuna ei näita kui palju tegelikult jäätmeid ringlusse suunatakse (J7).	S8: Lisada täiendavad mõõdikud ning seirata ringlusse suunatud jäätmete koguseid Kui soov on saavutada suurem jäätmete ringlussevõtt, siis tuleb meetme eesmärgi täitmiseks seada täiendavad mõõdikud. Näiteks projektide arv mõõdikuna ei näita kui palju tegelikult jäätmeid ringlusse suunatakse. Seetõttu tuleb seada täiendavaid mõõdikuid, mis hindavad reaalseid jäätmete ringlusse suunatud koguseid (uue perioodi meetmele on juba ettenähtud täiendavate mõõdikutena nt „Liigiti kogutud jäätmed“ (t/aastas) ning „Esmase toorme sääst projektidega“ (t/aastas)). Samuti peaksid ka need toetatud projektid, kes ainult jäätmete ringlussevõtuks ettevalmistamisega tegelevad andma aruannetega regulaarset ülevaadet sellest, kui palju jäätmeid tegelikult edasi ringlusse suunatakse.
Kohalikel omavalitsustel on vähene võimekus tagada jäätmejaama operaatoritega tulemuslik koostöö	Andmete puudumine ei võimalda seirata meetme tulemuslikkust (J8).	S9: Nõustada kohalikke omavalitsusi jäätmejaamade haldamisel Kohalike omavalitsuste toetamiseks pakkuda neile nõustamist, korraldada Keskkonnainvesteeringute Keskuse koolituspäevi või tööseminare, kus kohalikud omavalitsused saaksid jagada omavahel parimaid praktikaid.
IV LAIEM STRATEEGIA		
Vähesed toetatud projektid panustavad otseselt jäätmete ringlussevõttu.	Meetme oodatav mõju ja eelarve ei ole tasakaalus (J9).	S10: Eelistada jäätmete ringlussevõtu lahendusi pakkuvaid projekte Senistes voorudes oli võimalik toetust taotleda väga erineva sisuga projektidel. Suurem rõhk peaks olema tegevuste toetamisel, mis konkreetselt loovad jäätmetest uusi tooteid, et materjali ringlusse võtta. Üks võimalusteks oleks muuta hindamiskriteeriume selliselt, et konkreetsele tegevusele ja/või jäätmekoodile, mis käesoleval hetkel on kõige kriitilisemad (nt jäätmetekke koguste, keskkonnakahju, käitlusvõimsuse osas), antakse lisapunkte. Lisapunkte võiks anda ka projektidele, mis täidavad terviklikult ringlussevõtu ahela, st koguvad jäätmed ning turustavad neist realiseeritud tooted. Vastavalt turunõudlusele on soovituslik kaaluda vooruti rakendada konkreetsete jäätmekoodide toetamist või eelarve eraldamist konkreetsele tegevusele. Käesolev soovitus vajab lisaanalüüsi, et selgitada välja, milliste jäätmeliikide kogumisele ja ringlussevõttule on täna kõige suurem keskkonnavaline surve ning teisalt nõudlus võimalike ümbertöödeldud toodete vastu. See omakorda looks ka aluse, et survestada riiki eraldamaks antud toetusmeetmesse rohkem vahendeid, et võimendada meetme mõju.
Riik peaks tekitama nõudlust ringlusse võetud materjalidele.	Meede ainuüksi ei taga jäätmete	S11: Riigi poolt täiendavate sammude tegemine, et tekitada ringlusse võetavate materjalide turg Tuleb luua tingimused, mis soosiksid ringlussevõttu riigihangetel. Kui praeguses rahastusvoorus on toetust saanud näiteks klaasvahtkillustiku tehas, siis tuleks edaspidi tagada, et haljastustöid või kergliiklusteede ehitustöid sisaldavatel riigihangetel saavad plusspunkte need pakkumused, kes kasutavad selliseid ringlusse võetud

Leid	Järeldus	Soovitus
	ringlussevõttu (J10).	materjale nagu klaasvahtkillustik. Riigihangete hindamiskriteeriume tuleks muuta nii, et riik tekitab nõudlust taaskasutatud materjalidele.
Toetuste jagamisel ei arvestata varem tehtud investeeringuid, et jätkutegevused saaksid tagada suurema mõju.	Jäätmevaldkonda toetavad tegevused ei ole omavahel piisavalt hästi seotud (J11).	S12: Toetuste andmisel arvestada pikaajalise ja tervikliku tegevusplaaniga Kui käesolevas rahastusperioodis anti toetuseid selleks, et jäätmete liigiti kogumiseks jäätmejaamasid rajada, siis järgmises voorus tuleks suunata muuhulgas taotlema neid projekte, mis puudutavad juba toetust saanud liigiti kogutud jäätmeliikide ringlusesse suunamist. Ühe toetusmeetmega ei ole võimalik tagada maksimaalselt suur jäätmete ringlussevõtt, kuid mitme järjestikuse toetusmeetmega on võimalik tagada võimalikult soodne pinnas, et ettevõtted saaksid suunata järjest rohkem jäätmeid ringlusse. Tuleb tagada, et erinevad toetusmeetmed toetaksid üksteist ning ühiselt hõlmataks ära kogu jäätmehierarhia nii, et ükski lüli ei jääks investeeringute elluviimisel ja mõju avaldamisel pudelikaelaks. Selleks tuleb rakendada süsteemset andmete kogumist jäätmeliigiti ja tegevuste lõikes, et teadlikumalt välja töötada järgmise perioodi strateegilisi tegevusi ja mõõdikuid.

Järgnevalt on esitatud soovitud prioriteetsuse maatriksil vastavalt nende rakendatavuse lihtsusele ja mõju potentsiaalile. Maatriks on koostatud tuginedes analüüsi tulemustel ja ekspertarvamusele. Esmajoones soovitud olulisuse järjekorras ellu viia tegevused 1 (luua täiendavad juhendmaterjalid ja pakkuda eelnõustamist), 3 (rakendada jooksvat taotlemist), 7 (lühendada menetlusaega ja/või tuua projekti abikõlblikkuse perioodi varasemaks), 5 (toetada teavitustööd projekti osana) ja 2 (konsulteerida potentsiaalsete taotlejatega, et selgitada välja nende vajadused).

JOONIS 7. VÄLJA TÖÖTATUD SOOVITUSTE PRIORITEETSUSE MAATRIKS.

Soovitused tuleks ellu viia järgnevas ajakavas:

1. Soovitused, mida kasutusele võtta **esimesel võimalusel** uue taotlusvooru/toetusmeetme väljatöötamisel ja avamisel (olulisuse järjekorras):
 - S1: Luua täiendavad juhendmaterjalid ja pakkuda eelnõustamist.
 - S7: Lühendada menetlusaega ja/või tuua projekti abikõlblikkuse perioodi varasemaks.
 - S3: Rakendada jooksvat taotlemist.
 - S10: Eelistada jäätmete ringlussevõtu lahendusi pakkuvaid projekte.
 - S2: Konsulteerida potentsiaalsete taotlejatega, et selgitada välja nende vajadused.
 - S4: Rakendada taotluste läbivaatamisel paindlikkust vastavalt konkreetsele projektile.
 - S5: Toetada teavitustööd projekti osana.
2. Soovitused, mida kasutusele võtta **järgneva 2-3 aasta jooksul** paralleelselt uue taotlusvooru/toetusmeetme väljatöötamisel (olulisuse järjekorras):
 - S8: Lisada täiendavad mõõdikud ning seirata ringlusse suunatud jäätmete koguseid.
 - S6: Toetada projekte, mis panustavad jäätmetekke vältimisse või vähendamisse.

- S9: Nõustada kohalikke omavalitsusi jäätmejaamade haldamisel.
- S11: Riigi poolt täiendavate sammude tegemine, et tekitada taaskasutatavate materjalide turg.
- S12: Toetuste andmisel arvestada pikaajalise ja tervikliku tegevusplaaniga.

6 LISAD

6.1 LISA 1. INTERVJUEERITAVATE NIMEKIRI (TOETUSE TAOTLEJAD, KATUSORGANISATSIOONID)

Kokku kaasati intervjuude raames 13 inimest 12 organisatsioonist. Lisaks vastas Kehtna valla esindaja küsimustele kirjalikult, sest ei soovinud intervjuus osaleda. Järgnevalt on esitatud ülevaade vahehindamise raames läbiviidud intervjuudest ning välja toodud intervjuu toimumise aeg (Tabel 5).

TABEL 5. INTERVJUUDE ÜLEVAADE

NR	Sihtrühm	ASUTUS	INTERVJUU AEG
1	Toetuse saaja (4.3.5.)	Gravels Investeeringud OÜ	06.07 kell 15:00
2	Toetuse saaja (4.3.5.)	Saku Vallavalitsus	21.06 kell 9:00
3	Toetuse saaja (4.3.5.)	Eesti Keskkonnateenused AS	18.06 kell 10:00
4	Toetuse saaja (4.3.5.)	Paikre OÜ	09.07 kell 10:00
5	Toetuse saaja (4.3.5.)	Anija Vallavalitsus	08.07 kell 11:00
6	Toetuse saaja (4.3.5.)	Raasiku Vallavalitsus	11.08 kell 10:00
7	Toetuse saaja (4.3.5.)	Maardu Linnavalitsus	20.07 kell 11:00
8	Mittevastav taotlus (4.3.5.)	Aquaviit OÜ	16.07 kell 11:00
9	Katusorganisatsioon	Eesti Ringmajandusettevõtete Liit	10.08 kell 10:00
10	Katusorganisatsioon	Rohetiiger	13.07 kell 10:00
11	Toetuse saaja (4.3.5.)	Keila Linnavalitsus	21.07 kell 10:00
12	Loobus elluviimisest (4.3.5.)	Eesti Pandipakend OÜ	12.08 kell 10:00

6.2 LISA 2. INTERVJUU KAVA (TOETUSE TAOTLEJAD, KATUSORGANISATSIOONID)

INFOGRAAFIKA

1. Tutvustada prognoositud ringlussevõtu koguseid. Kui realistlikud on teie arvates taotlejate prognoosid? (kas taotlejad pidid oma arvutusi selgitama?)
2. Kas väljatoodud mahud on Teie arvates olulise mõjuga? (võrreldes jäätmekäitluse üldmahtusid, võrreldes potentsiaaliga) Miks?
3. Kas antud toetusprogrammi eelarvemaht ja toetatud projekti arv on Teie arvates piisav arvestades valdkonna olulisust? Miks?

TOETUSE SAAJATELE

1. Milline on Teie hinnangul eraldatud toetuste mõju meetme eesmärgi täitmisele?

2. Kas Teie projekt on/oleks kaasa aidanud keskkonnateadlikkuse suurenemisele? Kuidas? Kas toetust saanud piirkonna ümbruses olevad inimesed on muutunud keskkonnateadlikumaks ja sorteerivad varasemast rohkem prügi? Kas avalikkuse teavitustöö peaks olema toetatav tegevus?
3. Miks Te loobusite taotlemisest? / Miks Teie taotlus ei tunnistanud vastavaks? Kas Teie arvates oli see põhjendatud otsus?
4. Kui realistlikud on olnud teie prognoosid?
5. Milliseid tegevusi võiks edaspidi Teie arvates toetada? (täpsustada: toetatav tegevus, jäätmekoodid, ettevõtluvorm)
6. Mis peaks olema Teie arvates võimaliku taotletava toetuse miinimum- ja maksimumsumma? Miks? (siin suunata, et arvestades investeeringuid, et antud toetusmeetme tingimusi ja eesmärgi täita)
7. Milline võiks olla toetusmäär, toetavate projektide summa? Kas tänane toetusmäär on piisavalt atraktiivne/tasuv taotleja seisukohalt? Miks? (kui ei, siis mis hetkest oleks)
8. Milliste tingimuste täitmine toetuse saamiseks oli kõige keerulisem? (nt: lubade taotlemine, ajavahemik voo avanemisest kuni sulgemiseni, omafinantseeringu täitmise nõuded, innovaatilisuse täitmise nõuded ja hindamine) Milliseid tingimusi tuleks muuta? Milline võiks olla lahendus? (kas ja kuidas peaks nt toetusmeede arvestama KOV-ilt loa taotlemist) Kas ja kuidas sellised muudatused panustaksid meetme eesmärkide täitmisele?
9. Kas Te oleksite toetatavad tegevused ellu viinud ka KIKi toetuseta?
10. Millised oleksid võimalikud rahastamisallikad, kui KIKi toetust ei oleks Te saanud? Millised alternatiivsed rahastusvõimalused on olemas selliste projektide jaoks?
11. Millised probleemid Teil taotlusvooru ajal tekkisid?
12. Kuidas mõjutas COVID-19 Teie projekti?
13. Kas ja mida oleks võimalik muuta, et suurendada toetusest tehtavat investeeringut (eur/tonn)?

KOV ja katusorganisatsioonid

1. Kas Teie hinnangul vastab toetus saajate vajadustele? Kus on suurimad puudujäägid? Mis on hästi?
2. Millised peaksid olema vajalikud muudatused tegevuste elluviimisesse, et need vastaksid enim toetuse saajate vajadustele?
3. Kes võiksid olla edaspidi toetuse saajad?
4. Kas meetmete tegevused on kaasa aidanud keskkonnateadlikkuse suurenemisele? Kas toetust saanud piirkondade ümbruses olevad inimesed on muutunud keskkonnateadlikumaks ja sorteerivad varasemast rohkem prügi?
4. Kas meetme tegevuse väljundnäitajad (sihttasemed) sobivad teie arvates alategevuste tulemuste hindamiseks?
 - a. toetust saanud ettevõtete arv
 - b. vastavate jäätmeliikide ringlussevõtu osakaalud
5. Millises ulatuses ja millisel moel tuleks toetusmeedet edaspidi ellu viia uuel perioodil?
6. Kas ja mida oleks võimalik muuta, et suurendada toetusest tehtavat investeeringut (eur/tonn)?

6.3 LISA 3. INTERVJUEERITAVATE NIMEKIRI (EKSPERTINTERVJUUD)

Ekspertintervjuud viidi läbi kahes eraldi grupis. Esimeses grupis osalesid Keskkonnaministeeriumi esindajad ja teises grupis Keskkonnainvesteeringute Keskuse esindajad.

Intervjuu 1. Keskkonnaministeeriumi esindajad:

- **Eerika Purgel**, Keskkonnaministeerium, peaspetsialist
- **Mihkel Krusberg**, Keskkonnaministeerium, nõunik

Intervjuu 2. Keskkonnainvesteeringute Keskuse esindajad:

- **Eduard Sizov**, Keskkonnainvesteeringute Keskus, vastutav projektikoordinaator (jäätmete liigiti kogumine ja ringlussevõtt)
- **Heikko Antsmäe**, Keskkonnainvesteeringute Keskus, projektikoordinaator (jäätmete liigiti kogumine ja ringlussevõtt)

6.4 LISA 4. INTERVJUU KAVA (EKSPERTINTERVJUUD)

ÜHISED KÜSIMUSED

ETTEVALMISTUS

7. Milline oli Eesti jäätmeringluse olukord siis, kui hakkasite toetusmeedet ette valmistama?
8. Millistele andmetele (uuringutele, eksperthinnangutele) tugisite kui toetusmeedet hakkasite välja töötama? Kas need on võimalik edastada?
9. Milline oli meetmete planeerimise protsess? Milline oli meetme tegevuste eesmärkide määramise ja tulemusindikaatorite määramise protsess? Mis läks hästi, mis oleks võinud paremini minna? Millest lähtuti meetmetegevuste väljundnäitajate ja sihttasemete väljatöötamisel? Kas kaaluti ka mõne teise väljundnäitaja valimist?
 - a. Meetme paremaks rakendamiseks on tehtud uuring „Jäätmete ringlussevõtuks ettevalmistamise ja ringlussevõtu parimate praktikate kaardistus“: <https://www.envir.ee/et/jaatmete-ringlussevõtu-ja-korduskasutuseks-ettevalmistamise-meede> Pigem kirjeldav, soovitusi pole.

PROJEKTI ELLUVIIMINE

10. Kas projektide senised tulemused on vastanud ootustele? Mis on hästi, mis võiks olla paremini?
11. Kas piirkonniti on projektide erinevusi? Kas mõnes piirkonnas on Teie arvates läinud projektid paremini läinud? Miks on mõni projekt läinud paremini või halvemini käima? Tooge mõlema kohta palun paar näidet ja iseloomustage neid projekte.
12. Kui hästi on senine toetusmeetme rakendamine toimunud (sh tööjaotus KIK ja KEM vahel)? Mis on läinud hästi, mis oleks võinud minna paremini? Milliseid probleeme on rakendamise käigus ilmnenu?
13. Kas meetmest eraldatud ressursid (rahaline- kui ka inimressurs) vastavad tegelikele vajadustele? Kus tuleks teha kohandusi?
14. Loetlege palun neid projekte, kes rahastust ei saanud. Mis on peamised põhjused, miks projektid rahastust ei saanud?
 - a. Avakoosolekul mainis KIKi esindaja, et peamised põhjused reeglina olid need, et taotleja ei suutnud jäätmevoogu ära tõestada või tehnoloogia mida pakuti, ei mahtunud riigiabi reeglite alla
 - b. Kas teie hinnangul oli põhjendatud, sellised tehnoloogiad ei mahtunud riigiabi reeglite alla? Miks? Kas peamine põhjus seisnes innovatsiooni puudulikkuses?

- c. II voorus oli mitmeid ettevõtteid, kes kas võtsid ise taotluse tagasi või pärast rahastusotsuse saamist loobusid projekti elluviimisest. Kas oskate aimata, mis põhjused võisid siin olla?

15. Milliste projektide puhul rajati täiesti uus jäätmejaam ja milliste projektide puhul arendati toetuse abil olemasoleva jäätmejaama nominaalvõimsust suuremaks?

16. Kas taotlejad oleksid toetatavad tegevused ellu viinud ka KIKi toetuseta? Millised oleksid võimalikud rahastamisallikad, kui KIKi toetust ei oleks taotlejad saanud? Millised alternatiivsed rahastusvõimalused on olemas selliste projektide jaoks?

ASJAKOHASUS

17. Kas ja kui hästi on rahastatud projektid kaasa aidanud ringlussevõtu võimekuse suurendamisele Eestis?

18. Kas meetmete tegevused on kaasa aidanud keskkonnateadlikkuse suurenemisele? Kas toetust saanud piirkondade ümbruses olevad inimesed on muutunud keskkonnateadlikumaks ja sorteerivad varasemast rohkem prügi?

TULEMUSLIKKUS

19. Kas tegevustele seatud määrdikud on täidetud? Mis on määrdikute täitmisele seni kõige rohkem kaasa aidanud või kõige rohkem takistanud? Millised tegurid on soodustanud või takistanud meetme tegevustele seatud sihttasemete saavutamist? Millisel määral on välised tegurid mõju avaldanud ja kas nendega on toetusmeetme välja töötamisel arvestatud? Kas on ilmnenud tulemusi, mida ei osanud oodata?

20. Millised on seni lahendamata jäätmete ringlussevõtu ja korduskasutuseks ettevalmistamise suurimad väljakutsed? Millised projektid ja rahastuse toetuskeemid aitaksid neid lahendada?'

MÕJU

21. Kuidas on seni elluviidud projektid aidanud kaasa meetme tegevuste 4.3.5. ja 4.3.6. eesmärkide saavutamisele? *Abistav küsimus*

22. Kuidas on seni elluviidud projektid kaasa aidanud Riigi Jäätmekava 2014–2020 strateegilise eesmärgi II tulemusnäitajate saavutamisele? *Abistav küsimus*

23. Kas meetme tegevuse väljundnäitajad (sihttasemed) sobivad teie arvates alategevuste tulemuste hindamiseks?

- Nt toetust saanud ettevõtete arv
- Vastavate jäätmeliikide ringlussevõtu osakaalud – samas tegelikke väärtusi ei tea, tegemist on taotleja enda prognoosidega (esitatakse nii taotlemise ajal kui lõpparuandes -> kas nendel ettevõtetel on ka järelaruande esitamise kohustus ja/või seiretulemuste esitamise kohustus, et reaalselt mõju saaks ka hiljem hinnata?)
- Kui realistlikud on teie arvates taotlejate prognoosid? (kas taotlejad pidid oma arvutusi selgitama?) Kas projekti panus oli üks hindamiskriteeriume?

SIHTRÜHMADE VAADE

24. Kas Teie hinnangul vastab toetus toetuse saajate vajadustele? Kus on suurimad puudujäägid? Mis on hästi?

TULEVIKUVADE JA MUUD KÜSIMUSED

25. Millises ulatuses ja millisel moel tuleks toetusmeetet edaspidi ellu viia uuel perioodil? Millised peaksid olema vajalikud muudatused tegevuste elluviimisesse, et need vastaksid enim toetuse saajate vajadustele?

26. Kas järgmise perioodi toetusmeetme tingimustes tuleks jäätmekoode eraldi välja tuua või mitte?

KÜSIMUSED KESKKONNAMINISTEERIUMILE

- 27. Kui hästi on teie hinnangul antud toetusmeetmed panustanud riikliku jäätmekava täitmisesse? Kas ja mil määral erinevad ootustest?**
- 28. Mis on teie arvates poliitikakujundamise (määruse väljatöötamine) seisukohalt olnud peamised väljakutsed ja puudused?**

KÜSIMUSED SIHTASUTUSELE KESKKONNAINVESTEERIUNGUTE KESKUS

- 29. Millist mõju meetmest oodati? Mis muudatused tehtud on?**
- 30. Milliste probleemidega taotlejad Teie poole taotlusvooru jooksul pöördusid?**
- 31. Kuidas peate toetatud projektide järelevalvet?**
- 32. Kas Jäätmearuandluse infosüsteemist (JATS) on võimalik projektiga seonduvat informatsiooni pärida? Kas jäätmejaamade jäätmeliikide lõikes saab nendest allikatest andmeid välja võtta?**
- a. kas ja kust jäätmetestatistikast võiks saada iseloomustavaid andmeid (kuna iga jäätmekäitleja peab need ju Keskkonnaametile esitama, küsimus lihtsalt et kas neid saab avalikult kätte ja kas neid saab täpselt jäätmejaama lõikes (või ainult jäätmekäitleja lõikes. Kui ei tea, siis kas on võimalik suunata konkreetse inimese juurde Keskkonnaametis.